

C. PLINI SECVNDI
NATVRALIS HISTORIAE

LIBRI XXXVII

POST LVDOVICI IANI OBITVM

RECOGNOVIT ET SCRIPTVRAE DISCREPANTIA ADIECTA

EDIDIT

CAROLVS MAYHOFF

VOL. IV. LIBRI XXIII-XXX

EDITIO STEREOTYPA EDITIONIS

PRIORIS (MDCCCXCVII)

STVTGARDIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMLXVII

Verlags-Nummer 1653

Alle Rechte, auch die der Übersetzung, des auszugsweisen Nachdruckes
und der fotomechanischen Wiedergabe, vorbehalten

© B. G. Teubner, Stuttgart 1967

Printed in Germany

Druck: Julius Beltz, Weinheim a. d. B.

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBRI XXIII—XXX

PRAEFATIO

In quarto hoc volumine ita recessi a recentiorum editorum instituto, ut librum XXXI ex eo separatim tribuerem volumini quinto, cum argumenti tum aequabilitatis ratione habita, ne quarti amplitudo supra modum incresceret. inde ne duobus libris fraudentur qui totam editionem empturi sint, eo cavetur, quod pristinum volumen quintum divenditis exemplaribus omnibus nunc deficit in mercatura libraria. est autem id quoque iam sub prelo paucisque mensibus renovata forma in publicum edetur.

Ad textus emendationem, ardui illam operis in his praecipue libris medicis, si mihi contigit aliquid conferre, magna ex parte id factum est assidue tractatis eorum auctorum libris, qui ante Plinium easdem res hauserunt ex iisdem fontibus et qui post eum ipsius libros compilarunt, in his etiam Marcelli, quem vocant Empiricum, et Sereni Sammonici poetae, quos perpetuo consului. horum omnium testimonia non solum effecerunt, ut haud raro vindicaretur codicum scriptura rectiusque verba distinguerentur, verum etiam, ubi falsa corrigenda erant, conicientiam monstraverunt. coniectura autem persaepe et olim opus fuisse veteres intellexerunt et nunc quoque opus est, quoniam in hoc volumine nullius fere vetusti codicis utimur praesidio. recentiorum quidem codicum novos non adhibui; acquiescendum fuit in iis, qui adhuc collati sunt, eorumque scripturae recte perpensae fundamento nitendum. sed quo certius ei confidi posset, excussi collationes eas, quae in bibliotheca regia Dresdensi adservantur in usum Silligii a Iano quondam factae. necessarium hoc esse non sine indignatione sero cognovi. nam cum in libris VII—XV

curandis invenissem, exceptis paucis minutiis Iani adnotata satis recte transcripta exstare in editione Silligiana, licere mihi putaveram in posterum illo negotio sine aliquo veri detrimento supersedere. plagulis demum corrigendis intentus cum ob suspiciosos aliquot locos constituissem ipsius Iani schedas inspicere, multos in his posterioribus libris errores vidi a Silligio commissos esse, partim Iani adnotata, quamvis perspicue scripta, non recte interpretante aut ad aliena verba referente, partim sua vel typothetae errata non corrigente; interdum etiam quae ipse scripserat confudisse ille videtur, siquidem lectiones quasdam protulit, quarum apud Ianum ne vestigium quidem reperitur. qui errores quamquam paucis locis eius modi erant, ut ad mutandam textus formam valerent, totam tamen scripturae discrepantiam accurate percensendam esse ratus correxi in commentario quaecumque apud Silligium falsa sunt; exscriptis vero iam decem plagulis eo confugiendum fuit, ut harum genuinae lectiones in appendice collectae proponerentur. hoc ut veritati adiumento, ita Iano sero tandem honori esse gaudeo; gratia vero debetur officiosae voluntati amici, qui bibliothecae regiae praeest, Francisci Schnorr de Carolsfeld. ceterum multo plura in codicibus vitiose scripta sunt quam quae adnotavi, et horum quoque omitti nonnulla poterant, sed non omitti utile visum est, ne fallaci codicum imagine firmaretur nimia illa ac timida litterae scriptae veneratio, qua multi tenentur humanae librarium infirmitatis inmemores. item editorum siglas plenius apponendi laborem non defugi, etsi non ignoro, ne sic quidem posse impediri, quin ab hominibus parum attentis mihi velut auctori obiciantur interpunctiones lectionesve pridem ab omnibus editoribus receptae.

Scribebam Dresdae id. Nov. MDCCCLXXXVI.

CONSPECTUS CODICUM

De codicum manu scriptorum, quorum lectiones discrepantes in hoc volumine adnotatae sunt, origine et auctoritate uberrime disputavit Detlefsenus a. 1869 in philologi vol. XXVIII p. 284—337; quae scripserat partim retractavit a. 1870 in praef. edit. vol. IV p. V sqq. et, postquam de correctionibus ab altera manu factis in nov. lucubr. p. 54 sqq. contradixi, in diurn. litt. Ienens. 1874 n. 26 p. 395 sqq. confidentius de pluribus rebus contradixit Carolus Welzhofer in progr. gymn. Ludov. Monac. a. 1878, quod inscribitur 'Ein Beitrag zur Handschriftenkunde der nat. hist. des Plinius'. cfr. etiam quae exposuit Urlichs in Bursiani annal. litt. antiqu. 1878 II p. 267—272.

I. Ac vetustiores quidem codices in quarto hoc volumine habemus nullos praeter pauca fragmenta

N: *codicis rescripti Nonantulani* saeculi V vel VI, nunc Romae in bibliotheca Sessoriana adservati, quem post Bethmannum et Detlefsenum denuo descripsit contulitque E. Hauler in commentationibus Woelfflinianis (Lips. 1891) p. 305—314. continet 14 paginis XXIII 51—55. 82—87. XXV 11—14. 17—25. 30—34. 41—46. non omnia legi possunt, ut saepius evanidae litterae fuerint punctis indicandae.

II. Recentiores autem codices, qui totum opus Plinianum plus minusve integrum continent et toti aut maximam partem perpetuo collati sunt, variis gradibus, qui certo definiri vix posse videntur, redeunt omnes ad archetypos duos, ut duae sint familiae discernendae.

1. Prioris familiae sunt

- 1) V *codex Leidensis Vossianus fol. n. LXI*, saeculo XI in Gallia septentrionali maioribus litteris Gothicis scriptus. continet libros XXIII—XXX exceptis duabus lacunis, quae sunt XXIII 27—30 et XXV 38—41. post Nautam denuo contulit Detlefsenus.

- 2) **R**: *codex Florentinus Riccardianus*, scriptus a compluribus hominibus Italis circa a. 1100 binis columnis litteris minusculis, multis locis mutilus. continet XXV 30—37. 42—XXVI 33. 58—132. XXVII 19—XXX. collatus est a Iano.
- 3) **d**: *codex Parisinus latinus 6797* (Harduino Regius II), saeculo XIII binis columnis scriptus, continens libros XXIII—XXX, lacunis iisdem, quae sunt in **V**. contulit Ianus.

Quae in his codicibus ab altera manu factae sunt correctiones exigui vel nullius momenti sunt, interpolatoris manum plerumque aperte ostendentes, uno excepto codice **R**, cuius est alia condicio (cfr. infra **r**).

Eiusdem familiae sunt codices hi, quorum lectiones ita tantum adnotatae sunt, ut e silentio nihil concludendum sit:

- G**: *codicis Parisini latini 6796* (Silligio et Iano **c**) folia extrema, saeculo fere XI scripta, quae continent XXX 1—77. collata sunt a Detlefseno.
- F**: *codex Leidensis* [Lipsii] *n. VII*, saeculi XI, continens integros fere libros XXIII—XXX. diu oblitteratum Detlefsenus invenit et contulit; superiorum librorum varias lectiones usui critico patefecit, horum nisi sparsim et ubi de **V** non satis constaret non adnotavit, cum **F** ex **V** nondum ab altera manu correcto transcriptum esse cognovisset. eundem autem statuit esse Leidensem hunc codicem atque
- f**: *codicem Chiffletianum*, cuius lectiones exstant in margine editionis Dalecampii, qui, cum promiscue siglis *Ch.* et *Chiff.* vel *Chiff.* uteretur, coniecturas quoque ipsius Chiffletii admiscuisse videtur, non accurate distinctas a codicis lectionibus.
- T**: *codex Toletanus*, saeculo XIII binis columnis scriptus, qui continet integros libros XXIII—XXX et a Pintiano quondam diligenter inspectus, in Silligii usum totus collatus est a duobus presbyteris Hispanis (cfr. edit. Sill. vol. I praef. p. X).
- x**: *codicis Luxemburgensis* (quem totum notavi sigla **X**) partes eae, quae suppletae sunt ex exemplari priori huic familiae cognato. scripturae discrepantium ex XXIII 37—54. XXIV 1—7. XXV 117—141. XXVI 64—84. XXVIII 73 extr.—79. 118—182. XIX 107—119 publici iuris fecit Matthaeus Michel p. 22—49 singularis libelli ('Le manuscrit de Plin le naturaliste conservé à la bibl. de l'Athénée de Luxembourg'), quo a. 1865 codicem accurate descripsit.

2. Alterius familiae sunt

codices ii, qui plurimum valuerunt ad constituendam lectionem inde a vetustissimis editoribus vulgatam. in his principem locum tenet

- 1) **E**: *codex Parisinus latinus 6795* (Silligio et Iano a, Harduino Regius I), saeculo X vel XI litteris Gothicis binis columnis exaratus, qui continet XXIII 1—37. 54—166. XXIV 7—XXV 117. 141—XXVI 64. 84—XXVII 113. 124—XXVIII 39. 51—73. 182—XXX 107. 119—149. correctionibus **E**^s nihil feretribuendum esse exposui nov. luc. p. 88 sqq. contulerunt libros XXIII—XXV Ianus, XXVI et XXVII Dübner, XXVIII—XXX Detlefsenus.

Communem cum hoc habet originem

- 2) **r**: *codex incognitus*, quem repraesentant *correctiones in Riccardiano B* vel inter ipsos versus vel ad marginem a seriore manu adscriptae inde ab initio libri XXVI. correxit autem satis accurata collatione XXVI 1—33. 58—132. XXVII 19—113. 124—XXVIII 39. 51—XXX supplevitque ex eodem fonte XXVI 33—58, ubi in **B** invenerat lacunam (cfr. supra). lacunas maiores habuit is codex easdem fere quas **E**; plenior autem quibusdam locis eum fuisse docet exempli gratia XXX 70.

Praeterea subsidii causa et delectu lectionum habito ex eadem familia adhibiti sunt

- a**: *codex Vindobonensis CCXXXIV* (Silligio et Iano w), scriptus saeculo XII de exemplari minus mutilato quam **E**. itaque ex eo Detlefsenus praeter XXIII 27—30 eas potissimum partes excerpsit, quae in **E** aut desunt aut, ut in libro XXX, ob situm et squalem in infimis cuiusque paginae versibus legi iam non possunt. ceterum haud pauca habet menda nec vacat interpolationibus.

- X**: *codicis Luxemburgensis* partes genuinae et principales, quoad non suppletae sunt (**x**) ex exemplari prioris familiae. ex his Matthaeus Michel p. 24—38 contulit XXIV 7—188. habet quidem **X** easdem fere lacunas maiores minoresque quas **E** eandemque perturbationem (traiectis duobus foliis ortam, de qua Silligius tacuit), qua post XXIV 93 *appellatur semen est sequuntur 100 lentigines et quae* — 110 *sanant ignem sacrum ulcera*, deinceps 93 *huius fruticis* — 100 *farina purgat etiam*, tum vero 110 *quae serpunt et umida vitia* e. q. s. non tamen putandum est eum ex ipso **E** transcriptum esse, nam XXIV 154 habet *ulcera in facie*, quae verba

E omisit, et ea lacuna, quae est in E XXVIII 39—51, videtur carere.

man. Dal.: codex a Dalecampio in editionis margine sigla *M* vel *Man.* notatus, de quo cfr. Ulrichs in Eo II (1866) p. 359, Detlefsenus philol. vol. XXVIII (1869) p. 301, Welzhofer l. l. p. 36.

Ubicumque codicis alicuius siglae interrogationis signum(?) apposui, legentes sciant dubitasse me de collationis veritate. dubitavi autem fere ibi tantum, ubi Ianus, qui codices contulit cum editione Broteriana, nihil enotavit, ut e silentio concludendus esset codicis cum editione consensus. erat igitur suspicio illum aut non vidisse aut omisisse adnotare discrepantiam. profecto enim humanum est fugere aliqua animum oculosque opere tam laborioso fatigatos, neque omnino ulla videtur collatio esse, in qua non praetermittendo aut confundendo aliove modo nonnumquam peccatum sit; certe ne Detlefseni quidem, qui priorum collationes summa cum cura recognovit et correxit, adnotationes, quatenus in ipsius editione typis expressae sunt, omni vitio carent. accedit quod Ianus, cum omnium primus codices conferret, quadam rerum iniquitate premebatur, de qua ipse narravit in actis acad. litt. Bavar. a. 1862 p. 237. praeclare vero agatur, si qui ex hominibus doctis, quibus Florentiae et Parisiis habitare contingat, illis dubitandi signis incitentur, ut ipsis codicibus faciliore opera denuo inspectis quaecumque falso aut parum accurate adnotata sunt publice corrigant.

NOTARUM EXPLICATIO

- a.* = ante.
add. = addit, addunt, addito.
coni. = coniecit, coniectura.
corr. = correxit, correctura.
del. = delevi, delevit, deleteo.
dist. = distinxi, distinxit.
lac. = lacunam.
ll. = libri manu scripti **VR(r)**
 dE, quotquot quoque loco
 collati et uniuscuiusque pa-
 ginae in margine superiore
 siglis indicati sunt.
om. = omisit, omisso.
praem. = praemisso.
r = reliqui codices praeter
 eos, qui ad eandem lectio-
 nem adnotati sunt.
ras. = rasura.
v = veteres editores vel lectio
 vulgata inde a vetustissimis
 editionibus usque ad hanc
 aut ad eam, quae una ad-
 notata est, velut *v.a.G.* =
 veteres ante Gelenium; *v.a.*
 G(H) = vulgata ante Gele-
 nium, revocata ab Harduino.
-
- codd. dett.* = codices deteriores
 (plerumque neglecti).
cod. Murbac. = codex Murba-
 censis Cornarii.
vet. Dal. = coniectura incerti
 hominis docti vel vetustio-
 ris alicuius editionis lectio
 a Dalecampio ad marginem
 enotata.
-
- B* = Hermolai Barbari casti-
 gationes Plinianae. Romae
 1492. 1493.
Bas. = Basileensis editio
 (Erasmi) 1525.
Brot. = Broterii editio Pari-
 sina 1779.
C = Io. Caesarii editio Colo-
 niensis 1524.
D = Detlefseni editionis Be-
 rolinensis vol. IV. 1871.
Dal. = Dalecampii editio Lug-
 dunensis (1587) 1606.
G = Gelenii editio Basileen-
 sis 1554. (Eiusdem casti-
 gationes sive annotationes
 1535).
Gron. = Gronovii (I. F.) in ali-
 quot libros C. Plinii Secundi
 notae (1669). v. Sill. edit.
 vol. VI.
H = Harduini editio Parisina
 (1685) 1741.
Hack. = Hackiana editio.
 Lugd. Bat. 1668.
J = Iani editionis Teubneria-
 nae vol. IV. Lipsiae 1859.
Lugd. = Lugdunensis editio
 (I. N. Victorii) 1563.
P = Pintiani in C. Plinii nat.
 hist. libros omnes observa-
 tiones. (Salmanticae 1544)
 Lugduni 1593.
S = Silligii editionis vol. IV.
 Hamburgi et Gothae 1855.
Salm. = Salmasii Plinianae
 exercitationes in Solini po-

- lyhista. (Parisiis 1629).
 Traiecti ad Rhenum 1689.
Turneb. = Turnebi adversario-
 rum libri XXX. Parisiis 1580.
U cum numero = Urlichsii vin-
 diciarum Plinianarum vol. II.
 Erlangae 1866. *U* sine nu-
 mero = chrestomathia Pli-
 niana. Berolini 1857.
Ven. = Veneta editio (I. B. Pal-
 marii) 1499.
Verc. = Alexandri Benedicti
 editio 1507.
- Fels* (Alb.): de codicum anti-
 quorum, in quibus Plini nat.
 hist. propagata est, fatis,
 fide atque auctoritate. Got-
 tingae 1861.
Froben (C.): quaestionum Pli-
 nianarum specimen. Regio-
 montani 1888.
CFWMüller: Kritische Be-
 merkungen zu Plinius' nat.
 hist. Breslau 1888.
CFWMüller grat.: Festschrift
 zum 50 j. Doctorjubilaeum
 Ludw. Friedländer darge-
 bracht von seinen Schülern
 Leipzig 1895. (p. 543—554).
Müller (Jo.): Emendationen zur
 nat. hist. des Plinius. IV. V.
 Wien 1880. 1882.
 — Der Stil des älteren Plinius.
 Innsbruck 1883.
Pliniana (mea): v. Philologi-
 sche Abhandlungen (Martin
 Hertz dargebracht). Berlin
 1888. (p. 28—43).
- Th. H.* = Theophrasti histo-
 riae plantarum libri IX (ed.
 Wimmer).
Th. C. = Theophrasti de cau-
 sis plantarum libri VI (ed.
 Wimmer).
Diosc. = Dioscoridis de ma-
 teria medica libri V (ed.
 C. Sprengel 1829 vol. I).
 — *Diosc. eupor.* = *Εὐπο-
 ρίων* libri II (eiusdem
 edit. vol. II).
Geop. = Geoponicorum sive
 de re rustica libri XX (ed.
 J. N. Niclas 1781).
Cato = M. Porci Catonis de
 agri cultura liber (ed. H. Keil
 1882).
Varro = M. Terenti Varronis
 rerum rusticarum libri III
 (ed. H. Keil 1884).
Col. = L. Iunii Moderati Colu-
 mellae de re rustica libri
 XII et liber de arboribus
 (ed. J. G. Schneider 1794).
Pall. = Palladii Rutilii de re
 rustica libri XIV (ed. J. G.
 Schneider 1795).
Cels. = A. Cornelii Celsi de
 medicina libri VIII (ed. C.
 Daremberg. Lipsiae 1859).
Plin. iun. Gargil. = Plinii Se-
 cundi quae fertur una cum
 Gargilii Martialis medicina
 edita a Valentino Rose. Lip-
 siae 1875.
Scribon. = Scribonii Largi
 compositiones (ed. G. Helm-
 reich 1887).
Seren. = Q. Sereni Sammonici
 liber medicinalis (ed. Aem.
 Baehrens in poet. Lat. min.
 vol. III. Lipsiae 1881).
Marc. Emp. = Marcelli de
 medicamentis liber (ed. G.
 Helmreich 1889).

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER XXIII

(1) Peracta cerealium in medendo quoque natura est 1
omniumque, quae ciborum aut florum odorumve gratia
proveniunt supina tellure. non cessit iis Pomona partes-
que medicas et pendentibus dedit, non contenta protegere
5 arborumque umbra alere quae diximus, immo velut indignata
plus auxili inesse his, quae longius a caelo abessent quae-
que postea coepissent; primum enim homini cibum fuisse
inde, et sic inducto caelum spectare, pascique et nunc ex
se posse sine frugibus. (2) ergo, Hercule, artes in primis 2
10 dedit vitibus, non contenta delicias etiam et odores atque
unguenta omphacio et oenanthe ac massari, quae suis locis
diximus, nobiliter instruxisse. 'Plurimum, inquit, homini ^{12, 130}
voluptatis ex me est. ego sucum vini, liquorem olei ^{sqq.}
gigno, ego palmas et poma totque varietates, neque, ut
15 Tellus, omnia per labores, aranda tauris, terenda areis,
deinde saxis, ut quando quantove opere cibi fiant? at ex

§§ 3—6: Diosc. V 1.

2 omnium V. | quae om. v.a.B. 3 iis ego. is V. his rv.
3. 4 an artesque? cfr. § 2 (v. 9). 4 medicasset per-
identibus V. 5 veluti VdS. 6 iis v.a.C. 8 an sic
et? (cfr. Müller de stilo p. 15). | inductos Ev.a.H. 9 artes
ll. v (Brot.). cfr. XXI 15. has G. has partes man. Dal. S.
10 delicta sed etiam d. 11 masuari E. 12 hominis Vd.
13 uoluptati E. 14. 15 ut tellus dv. uitellus V. t&
ubis E. 15 aranda tauris Ev. arant data curis r.

me parata omnia nec cura laboranda, sed sese porrigentia ultro et, si pigeat attingere, etiam cadentia'. certavit ipsa secum plusque utilitatis causa genuit etiam quam voluptatis.

- 3 (3) Folia vitium et pampini capitis dolores inflammationesque corporum mitigant cum polenta, folia per se 5 ardore stomachi ex aqua frigida, cum farina vero hordei articularios morbos. pampini triti et inpositi tumorem omnem siccant, sucus eorum dysintericis infusus medetur. lacrima vitium, quae veluti cummis est, lepras et lichenas et psoras nitro ante praeparatas sanat. eadem cum oleo 10 saepius pilis inlitis psilotri effectum habet, maximeque quam virides accensae vites exudant, qua et verrucae tolluntur. 4 pampini sanguinem excreantibus et mulierum a conceptu defectioni diluti potu prosunt. cortex vitium et folia arida vulnerum sanguinem sistunt ipsumque vulnus 15 conglutinant. vitis albae, viridis tusae, suco inpetigines tolluntur. cinis sarmentorum vitium et vinaceorum condylomatis et sedis vitiis medetur ex aceto, item luxatis et ambustis et lienis tumori cum rosaceo et ruta et aceto. item igni sacro ex vino citra oleum aspergitur et inter- 20 trigini. et pilos absumit. dant et bibendum cinerem sarmentorum ad lienis remedia aceto conspersum ita, ut bini cyathi in tepida aqua bibantur utque qui biberit in lienem iaceat. claviculae ipsae, quibus repunt vites, tritae ex

§ 3: Pl. iun. 72, 5—7. — 52, 5. — § 4: Pl. iun. 73, 5—7. — (cfr. Marc. 31, 53. 23, 46). — § 5: Pl. iun. 56, 1—4.

1 cura laboranda VdTS. curuo laboranda E. curuo laboranda coll. Verg. Buc. III 42. curuo adoranda (adorna- G) aratro nec cura laboranda v. 4 pampina E. 7 trita V. | an umorem? cfr. XX 33. XXI 172. de mendo XXIV 11. 16. 8 medetur infusus d. 9 cummis S. gummis V Brot. (D). -mir. 11 maximeque dTEH. -me quae V. -meque aqua v. 12 cum (pro quam) dT. 16 inpetiginis VD. 17 vitium (V?) D cum U 493. vitiumque dEv. | uina eorum V. 17. 18 condylomati d. -dilimati V. 20. 21 intertrigines Ev. a. H. 21. 22 sarmento E¹. -ti E². 22 lienis ad d. | conspersum VS. compressum E. | uini Vv. a. G. 23 liene Vd. 24 tritae et ex dv. a. S.

aqua potae sistunt vomitionum consuetudinem. cinis vitium 6
cum axungia vetere contra tumores proficit, fistulas purgat,
mox et persanat, nervorum dolores frigore ortos contractio-
nesque, contusas vero partes vel cum oleo, carnes excre-
5 scentes in ossibus cum aceto et nitro, scorpionum et canum
plagas cum oleo. corticis per se cinis combustis pilos reddit.

(4) Omphacium qua fieret ratione incipientis uvae 7
pubertate, in unguentorum loco docuimus. nunc ad 12, 130
medicinam de eo pertinentia indicabimus. sanat ea quae
10 in umore sint ulcera, ut oris, tonsillarum, genitalium. ocu-
lorum claritati plurimum confert, scabritiae genarum ulce-
ribusque angulorum, nubeculis, ulceribus quacumque in
parte manantibus, cicatricibus marcidis, ossibus purulente
limosis. mitigatur vehementia eius melle aut passo. prodest
15 et dysintericis, sanguinem excreantibus, anginis.

(5) Omphacio cohaeret oenanthe, quam vites silvestres 8
ferunt, dicta nobis in unguenti ratione. laudatissima 12, 132
in Syria, maxime circa Antiochiae et Laodiceae montes et
ex alba vite. refrigerat, astringit, vulneribus inspergitur,
20 stomacho inlinitur, utilis urinae, iocineris, capitis doloribus,
dysintericis, coeliacis, cholericis, contra fastidia obolo ex
aceto pota. siccatur manantes capitis eruptiones, effica-
cissima ad vitia, quae sint in umidis, ideo et oris ulceribus

§ 6: (cfr. Marc. 4, 47. 36, 65). Pl. iun. 76, 20. — 86, 8. 83,
22. — § 7: Diosc. V 6. — §§ 8. 9: Diosc. V 5.

3 et Ev. ei r. | item nervorum G. | ortus V. 4 uel om.
Ev. a. S. 6 combusti pilos radit Fröhner mus. Rhen. 47
p. 294, at cfr. p. 2 v. 19 et Pl. iun. 7 omfacium V. 9 de eo
dEv. deo V. 10 numero E¹. -ra E². humido v. a. S. -dis
coni. Dal. | sunt dTv. a. S. | tonsillarum V. 12 quacumque
dv. quamc- r. 13 ossibus (uss- V) ll. v. auribus S cum H
e Diosc., sed Plinium dcrâ pro dtra legisse coni. J. 14 fati-
gatur E. frangitur v. a. H. 15 et om. Ev. a. Bas. | sanguinis
E. 17 ferunt V. | a nobis dv. a. S. 18 laoditiae V. -iciae
D. 20 in stomacho Vd. | iocineri Ev. a. J. (cfr. XXVIII 197). |
dolori Vf. 21 coeliacis cholericis Vv(S). om. dE man. Dal. H.
22 manantes v. -tis ll. (?) S. cfr. XXII 54. 64. 23 sunt
Ev. a. S.

9 et verendis ac sedi cum melle et croco. alvum sistit, genarum scabritiem emendat oculorumque lacrimationes, ex vino stomachi dissolutionem, ex aqua frigida pota sanguinis excreationes. cinis eius ad collyria et ad ulcera purganda et paronychia et pterygia probatur. uritur in furno, 5 donec panis percoquatur. — Massaris odoribus tantum gignitur, omniaque ea aviditas humani ingeni nobilitavit rapere festinando.

10 1. (6) Maturescentium autem uvae vehementiores nigrae — ideo vinum ex his minus iucundum —, suaviores albae, 10 quoniam e tralucido facilius accipitur aër. recentes stomachum et spiritus inflatione alvum turbant. itaque in febris damnantur, utique largiores; gravedinem enim capiti morbumque lethargum faciunt. innocentiores quae decerptae diu pependere, qua ventilatione etiam utiles fiunt 15 stomacho aegrisque, nam et refrigerant leviter et fastidium auferunt.

11 (7) * Proximae a pensilibus in palea servatae; nam et in vinaceis servatae et caput et vesicam et stomachum infestant, sistunt tamen alvum, sanguinem excreantibus 20 utilissimae. * quae in vino aut in dulci conditae fuere, caput temptant*; quae vero in musto fuere, peiorem vim etiamnum habent quam quae in vinaceis. sapa quoque 12 inutiles stomacho facit. saluberrimas putant medici in cae-

§ 9: cfr. Plin. XII 133. — §§ 10—12: Diosc. V 3. — § 11: Pl. iun. 38, 21. — § 12 extr.: Col. VIII 5, 23. cfr. Plin. XIV 99.

1 sede V d J. 1. 2 germanum d. 2 scabritiem S cum man. Dal. scabiem U. v. cfr. § 7. (125). XXXI 116. 130. XXXIV 153. XX 239, de mendo XXVII 18. 3 potae V d. 4. 5 purganda et V v. -da r. 5 forno V. 6 percoquitur d S. | masatis V d. 11 e V¹ d v. et r. | lucido E. translucido v. a. S. 12 spiritus Brot. -tum (ortum e -tuuf) U. Tv. | inflant v. a. Brot. | alvum U. Tf Brot. alvumque v. et alvum (priore et deletio) U 494. 13 grauidinem V. 18 a V d Tf S. ea E. sunt v. | paleas V. 18. 19 et in ego. et V v. e r S. in G. cfr. CFWMüller p. 25 et XIX 115. 21 quae — temptant huc transposui ex v. 18, ubi ante proximae habent U. v. | quae autem in Ev. a. S. | aut in V d. Murb. S. aut E. del. v. | condita V d. 23 etiamnunc V d. 24 stomacho inutiles Ev. a. S. | saluberrimum V d.

lesti aqua servatas, etiamsi minime iucundas, sed voluptatem earum in stomachi ardore sentiri et in amaritudine iecoris fellisque vomitionibus et in choleris, hydropicis cum ardore febrium aegrotantibus. at in ollis servatae et os et stomachum et aviditatem excitant, paulo tamen graviores existimantur fieri vinaceorum halitu. — Uvae florem in cibo si edere gallinacei, uvas non attingunt. —

(8) Sarmenta earum, in quibus acini fuere, adstringendi vim habent, efficaciora ex ollis.

(9) Nuclei acinorum eandem vim optinent. hi sunt qui in vino capiti dolorem faciant. tosti tritique stomacho utiles sunt. inspergitur farina eorum polentae modo potioni et dysintericis et coeliacis et dissoluto stomacho. decocto etiam eorum fovere psoras et pruritus utile est.

(10) Vinacei per se minus capiti aut vesicae nocent quam nuclei, mammarum inflammationi utiles cum sale triti. decoctum eorum veteres dysintericos et coeliacos iuvat et potione et fotu.

(11) Uva theriace, de qua suo loco diximus, contra serpentium ictus estur. pampinos quoque eius edendos censent inponendosque. et vinum et acetum ex his factum auxiliarem contra eadem vim habet.

(12) Uva passa, quam astaphida vocant, stomachum, ventrem et interanea temptaret, nisi pro remedio in ipsis acinis nuclei essent. iis exemptis vesicae utilis habetur

§ 13: Pl. iun. 52, 2—4. — §§ 13. 14: Diosc. V 3. — § 14 extr.: Geop. IV 8. — §§ 15. 16: Diosc. V 4.

2 ardore dv. -res r. | sentient (-ent et v) in Ev. a. Bas. | iecoris Ev. coris V. cordis dT. 3 uomitionibus J. -nis ll. T. -ne v. | et ll. S. del. v. | hydropi V. -pe T. 4 febrī VT. | et os Ev. et in os r. 7 cibo si ego. -bos si V. -bos d. -bis si Ev. aliter § 147. XXIV 143. 148. XXVIII 248 al. | dere V. 8 acinis V. 8. 9 adstringendi uim Ev. -dum r. 11 capiti VdTfS. -tis Ev. | faciunt dTv. a. S. 12. 13 potioni et S. -nis et VTf. -ni rH. -nis v. 16. 17 triti cum sale utiles Ev. a. S. 17 earum Vd. | et (ac ES) fotu Ev. et potu r. 19 luco V. 21 et uinum ED. om. r. uinumque v. 24 et ll. TfH. del. v. cfr. § 30. | temptarent Vd. 25 iis Ev. his rD. | seqq. dist. ego coll. Diosc.

et tussi — alba utilior —, utilis et arteriae et renibus,
 sicut ex his passum privatim e serpentibus contra hae-
 16 morrhoida potens. testium inflammationi cum farina cumini
 aut coriandri inponuntur, item carbunculis, articulariis
 morbis sine nucleis tritae cum ruta. fovere ante vino 5
 ulcera oportet. sanant epinyctidas et ceria et dysinteriam
 cum suis nucleis. et in oleo coctae gangraenis inlinuntur
 cum cortice raphani et melle, podagris et unguum mobi-
 libus cum panace. et per se ad purgandum os caputque
 cum pipere conmanducantur.

17 (13) Astaphis agria sive staphis, quam uvam taminiam
 aliqui vocant falso — suum enim genus habet —, cauliculis
 nigris, rectis, foliis labruscae, fert folliculos verius quam
 acinos, virides, similes ciceri, in his nucleum triangulum.
 maturescit cum vindemia nigrescitque, cum taminiae ru- 15
 bentes norimus acinos sciamusque illam in apricis nasci,
 hanc non nisi in opacis. his nucleis ad purgationem uti
 non censuerim propter ancipitem strangulationem, neque
 18 ad pituitam oris siccandam, quia fauces laedunt. phthiriasi
 caput et reliquum corpus triti liberant, facilius admixta 20
 sandaraca, item pruritu et psoris. ad dentium dolores
 decocuntur in aceto, ad aurium vitia, rheumatismos cica-
 tricum, ulcerum manantia. flos tritus in vino contra ser-
 pentes bibitur; semen enim abdicaverim propter nimiam
 vim ardoris. quidam eam pituitariam vocant. plagis ser- 25
 pentium utique inlinunt.

§ 16: Gargil. 196, 11—13. cfr. Diosc. III 64. — §§ 17, 18:
 Diosc. IV 153. — § 17: cfr. Cels. III 21. — § 18: cfr. Plin.
 XXVI 138.

2. 3 haemorroidam V. 5 si nucleis V. 6 ceria H
 cum P. teria dTE. theria V. del. v. 9 hos V. 10 com-
 manducatur V. 11 astafis V. | statis V. 13 rectis dEv.
 erectis VTD. cfr. XXV 110 et 129. 14 cineri V. 15 ma-
 turescitque E. | cum om. V. | taminia d. 16 illam Vdv. nul-
 lam E. 18 an suaserim? cfr. XXII 106 et XXI 153. XXIV
 18. XXIX 142. XXXIII 124. | nec Ev.a.S. 19 ad om. d. |
 quia J. quae ll.f. quod TS. om. v. | fauces enim v.a.S.
 20 relicum VS. 22 decoquantur V. | rheumatismum Ev.a.S.
 23 manantium d. 25 et plagis Ev.a.S.

(14) *Labrusca* quoque *oenanthen* fert satis dictam. 19
 quae, a Graecis *ampelos agria* appellata, spissis et candi-
 cantibus foliis, geniculata, rimoso cortice, fert uvas ru-
 bentes cocci modo, quae cutem in facie mulierum purgant
 5 et varos, coxendicum et lumborum vitiis tusae cum foliis
 et suco prosunt. radix decocta in aqua pota in vini *Coi*
cyathis II umorem alvi ciet et ideo hydropicis datur. hanc
 potius crediderim esse quam vulgus *uvam taminiam* vocat.
 utuntur ea pro amuleto et ad expuitionem sanguinis quoque 20
 10 adhibent, non ultra gargarizationes et ne quid devoretur,
 addito sale, thymo, aceto mulso. ideo et purgationibus
 ancipitem putant.

(15) Est huic similis, sed in salictis nascens; ideo
 distinguitur nomine, cum eosdem usus habeat, et sali-
 15 castrum vocatur. scabiem et pruriginem hominum quadri-
 pedumque aceto mulso trita haec efficacius tollit.

(16) *Vitis alba* est quam Graeci *ampelon leucen*, alii 21
staphylen, alii *melothron*, alii *psilotrum*, alii *archezostim*,
 alii *cedrostin*, alii *madon* appellant. huius sarmenta longis
 20 et exilibus internodiis geniculata scandunt. folia pampi-
 nosa ad magnitudinem hederæ dividuntur ut vitium. radix
 alba, grandis, raphano similis initio. ex ea caules asparagi

§ 19: (cfr. Plin. XXIII 8. XXVII 44). Diosc. IV 180. cfr.
 Cels. III 21. — § 20 extr.: cfr. Scribon. 243. — §§ 21—26:
 Diosc. IV 181.

2 a om. E. | appellatur (V?) v. a. S. 3 uvas dEv. quas V.
 5 uaros EH. -rios V. -riis dv. | dist. H. 6 coi Ev.
 om. r. 7 duobus II. v. | et VT. om. rv. cfr. § 77. 86. XXIV
 29. 68. 105. XXV 144. XXVI 86. XXVII 72. 74. XXVIII
 51. 146. 148. XXI 128. 166. XVI 113. 209. XII 73. XIII
 96 al. 9 expuitionem B e codd. Rom. (G). expiationem II.
 T v. lac. statuit J, ad exscreationem excidisse ratus. sed cfr.
 XXVI 34. XXVIII 194. XXXV 191. 10 dist. ego. 11 cymo
 V. | idem Vv. a. B. | et om. d. 12 ancipiti d. | putant VEG.
 temptant dv. -perant B. 13 Et huic d. 14. 15 salis-
 castrum E. 16 an ex (vel in) aceto? 17 ampelon leucen
 (-chen E) dEJ. -lOLEUCEN Vv. | alii Vdv. afi E. 18 sta-
 phylen v(S). stafilen II. ophiostaphylon B. | melotrum d.
 19 cedrostin B -sin VEv. cedrusin d. agrostin T. 22 ex
 eo VE. | asparagis d.

similitudine exeunt. hi decocti in cibo alvum et uri-
 22 nam cient. folia et caules exulcerant corpus, utique ul-
 cerum phagedaenis et gangraenis tibiatarumque taedio cum
 sale inlinuntur. semen in uva raris acinis dependet, suco
 rubente, postea crocino. novere id qui coria perficiunt; 5
 illo enim utuntur. psoris et lepris inlinuntur, lactis abun-
 23 dantiam facit coctum cum tritico potumque. radix, nume-
 rosas utilitatibus nobilis, contra serpentium ictus trita
 drachmis II bibitur. vitia cutis in facie varosque et len-
 tiginis et suggillata emendat et cicatrices, eademque prae- 10
 stat in oleo decocta. datur et comitialibus potus, item
 mente conmotis aut vertigine laborantibus, drachmae pon-
 dere cotidie anno toto. et ipsa autem largior aliquando
 24 sensus turbat. illa vis praeclara, quod ossa infracta ex-
 trahit in aqua inposita ut bryonia; quare quidam hanc 15
 albam bryoniam vocant, aliam vero nigram. efficacior in
 eodem usu cum melle et ture. suppurationes incipientes
 discutit, veteres maturat et purgat. ciet menses et uri-
 25 nam. ecligma ex ea fit suspiriosis et contra lateris dolo-
 res, ruptis, convulsis. splenem ternis obolis pota XXX 20
 diebus consumit. inlinuntur eadem cum fico et pterygiis
 digitorum. ex vino secundas feminarum adposita trahit et
 26 pituitam drachma pota in aqua mulsa. sucus radicis col-

§ 22: Th. H. IX 20, 3. — § 23: cfr. Plin. XXVI 113.

1 idecocti V. idem cocti (decocti dT) fdT. 2 cient Vdv.
 gignit E. 3 taedio v. -ioque E. -iumque (ted- V) r. cfr.
 XXVI 3. (138). XXIV 76. 4 rasis E. 5 crocino VT.S.
 -ci rv. 9 duabus II. v. | in facie om. VdT. | uarisque (-riis-
 V²) V. 11 decocta in oleo. decoctae (add. G) v. a. S. | et
 Vd Bas. in E. et in v. | an potui? cfr. nota ad XXIV 148.
 12 aut VdTfS. et Ev. 14 turbat J cum Cornario e
 Diosc. purgat II. v. | fracta Ev. a. B. 15 inpota E. | ut B.
 aut Vd. om. Ev. | bryonia II. C. bryenia B. brie- v.
 16 aliam VD. -ia rv. | nigram VD. -ra rv. 18 messes V.
 19 ecligma EC. elig- (vel eleg- v) rv. 20 ruptis con-
 vulsis coni. J. uulsis corruptis VdTf. euulsis (uul- v) ruptis
 Ev. de mendo cfr. XXI 160. XXII 73 extr., praeterea § 47.
 XXVII 21. XXX 71. XXXII 103. 21 ficu d. 23 sucus
 radicis ad praeced. retulit H cum Dal. coll. Diosc.

ligi debet ante seminis maturitatem. qui inlitus per se
et cum ervo laetiore quodam colore et cutis teneritate
mangonicat corpora, serpentes fugat. tunditur ipsa radix
cum fico pingui erugatque corpus, si statim bina stadia
5 ambulentur, alias uret et nisi frigida abluatur. iucundius
hoc idem praestat nigra vitis, quoniam alba pruritus
adfert.

(17) Est ergo et nigra, quam proprie bryoniam vo- 27
cant, alii Chironiam, alii gynaecanthem aut aproniam, si-
10 milem priori, praeterquam colore; huius enim nigrum esse
diximus. asparagus eius Diocles praetulit veris asparagis in 24
cibo urinae ciendae lienique minuendo. in fructibus et harun- 28
dinetis maxime nascitur. radix foris nigra, intus buxoe
colore. ossa infracta vel efficacius extrahit quam supra
15 dicta, cetera eadem. peculiare quod iumentorum cervicibus 24
unice medetur. aiunt, si quis villam ea cinxerit, fugere
accipitres tutasque fieri villares alites. eadem in iumento
homineque flemina aut sanguinem, qui se ad talos deiecerit,
circumligata sanat. et hactenus de vitium generibus.

20 (18) Musta differentias habent naturales has, quod sunt 29

§§ 27. 28: Diosc. IV 182. — § 28: cfr. Diosc. IV 181. —
cfr. Festus s. v. *flemina*. — § 29: cfr. Diosc. de venen. 34.

1 illitus dE v. inlitos (illi- T) VTS. -tus D. 3 mango-
nicat (-izat v. a. S.) corpora (-re E) serpentes fugat Ev. mango-
nigat VdT. (serpentes fugat del. H). 4 ficu d. (pingui fico
Ev. a. S). 5 uret et dE. uitiet VS. urit v. uret D cum
U 495. | abluatur Ev. statim abl- rTS. 6 uitio Vd.
8 est ergo — p. 10 v. 13 adferat om. Vd. | bryenia v. a. C.
10 colore v. -rem Ea. | enim EaG. enim colorem B. semen v.
11 diximus. cuius B. | asparagus (-go Ea) eius EaG. -gos
similes B. -go simile v. 13 buxoe av. om. E. 14 colore
Ev. om. a. | uel om. v. a. G. 15 cetera aD. -rum Ev. cfr.
Diosc. | dist. D. | eidem peculiare est v. a. D. 16 in uilla
v. a. G. | ea G. ex Ea. eam v. | cinxerit S cum anon. ap.
Dal. tinxerit aG. -rint E. extruxerit v. praecinxerit H.
17 fieri B. aues fieri E. fieri aues av. | uillares ego. cfr. X
116. -aticas B. -arum Ea v. del. D. | alites B. -ter Ea v. alites
D (cfr. XXIV 71). 18 flemina EH. -ne a. phlegma v. |
sanguine a. | se ad EaG. screatur v. | talo v. a. B. | disiecerit
a. del. v. a. G.

candida aut nigra aut inter utrumque, alia ex quibus vinum fiat, alia ex quibus passum. cura differentias innumerabiles facit; in plenum ergo haec dixisse conveniat: mustum omne stomacho inutile, venis iucundum. a balneis raptim et sine interspiratione potum necat. cantharidum naturae adversatur, item serpentibus, maxime haemorrhoidi et salamandrae. capitis dolores facit et gutturi inutile, prodest renibus, iocineri et interaneis, vesicae; conlevat enim ea. privatim contra buprestim valet, contra meconium, lactis coagulationem, cicutam, toxica, dorycnium, ex oleo potum redditumque vomitionibus. ad omnia infirmius album, iucundius passi mustum et quod minorem capitis dolorem adferat.

(19) Vini genera differentiasque perquam multas exposuimus et fere cuiusque proprietates. neque est ulla pars difficilius tractatu aut numerosior, quippe cum sit arduum dictu, pluribus prosit an noceat. praeterea quam ancipiti eventu potum statim auxilium fit aut venenum! etenim de natura ad remedia tantum pertinente nunc loquimur. unum de dando eo volumen Asclepiades condidit, ab eo cognominatis qui postea uno de volumine illo disseruere innumera. nos ista Romana gravitate artiumque liberalium adpetentia non ut medici, sed ut indices salutis humanae diligenter distinguemus.

De generibus singulis disserere inensum et inexplicabile est, discordibus medicorum sententiis. (20) Surrentinum veteres maxime probavere, sequens aetas Albanum aut Falernum, et deinde alia alii iniquissimo genere

§ 30: Diosc. V 9. — § 32: (cfr. Cels. III 14).

1 alia ex D. aliaque ex G. alia ex alia (-iis v) ex Eav. | quibus uinum (unum a) fiat av. om. E. 5 sine v. simul Ea. 9 ea v. eas Ea. 10 toxica om. a. 15 est Vdv(S). om. EH. 17 arduum D e coni. H. tardum ll. v. 18 potu Ev.a.S. 21 cognominatis V. -tus rS. -tum v. | postea uno ego. postea uero VdS. uero postea Ev(D). 22 innumera ll. G(J). cfr. XXXV 85. -ri Tv(S). 23 medicis V. | indices fS. iud. ll.v. 24 distinguimus E. 28 et om. Ev.a.S.

decreti, quod cuique gratissimum, ceteris omnibus pronuntiando. quod ut constarent sententiae, quota portio tamen mortalium his generibus posset uti? iam vero nec proceres usquam sinceris. eo venere mores, ut nomina
 5 modo cellarum veneant, statim in lacibus vindemiae adulterentur. ergo, Hercules, mirum dictu, innocentius iam 34 est quodcumque et ignobilius. haec tamen fere constantissimae videntur sententiae, quorum mentionem fecimus. si quis hoc quoque discrimen exiget, Falernum nec in
 10 novitate nec in nimia vetustate corpori salubre est; media eius aetas a XV annis incipit. frigido potu stomacho utile, 35 non item in calida. diutinae tussi sorbetur merum utiliter a ieiunis, item in quartanis. nullo aequae venae excitantur. alvum sistit, corpus alit. creditum est obscuritatem visus facere nec prodesse nervis aut vesicae. Al-
 15 bana nervis utiliora; stomacho minus quae sunt dulcia; austera vel Falerno utiliora. concoctionem minus adiuvant, stomachum modice implent; at Surrentina nullo modo, nec caput temptant, stomachi et intestinorum rheumatismos
 20 cohibent. Caecuba iam non gignuntur. (21) et, quae 36 supersunt, Setina concoqui cibos cogunt; virium plus

§ 35: Diosc. V 10. Plin. iun. 37, 2—4.

1. 2 pronuntianda E. 2 quod *ll. S. coll. XVIII 194.*
 quot *D.* quin *v.* | constant *d.* 3 mortalibus E. | ne V.
 4 usquam *v(S).* nufq- *Vd.* unq- *EH(D).* | uenire *Vd.* 5 ueniant
Vd. | statimque *d(?)v.a.S.* | lacubus *v.a.S.* 6 hercle E
v.a.S. 7 hae *VS(D).* | fere *D.* fecere V. facere *rv.*
 7. 8 constantissimae *D.* -me *ll. v.* 8 sententiae *VdfS(D).*
 uictoriae E. -iam *H. del. J.* sententiae uictoriam *v.* | quorum
Ev. quoniam *r.* quarum *D cum Gron.* 9 discrimus *V¹.*
 -miniosius *V².* an discriminis? | exiget *ego.* exegit E. exigit
rH. -gat *v.* | alternum E. 10 minia V. 11 axuannit
 V. | frigido *ego* (*cfr. XXXVII 30. aliter XIV 57.*) ne (ni V.
 non T) rigido *ll.T.* in frigido *S.* hoc non rigido *v.* an in fri-
 gida? | potus *Vd.* 12 idem *Vd.* | calido. Et in diutina
v.a.S. | iussit orbe nerberum *Vd.* 14 aliter V. 15 nec
 non *Vf.* | prodest *v.a.G.* | aut — 16 neruis *om. Vd.*
 17 usteria V. | falernum *d.* -na *v.a.G.* 18 modo donec *d.*
 20 at quae *v.a.S.* 21 cibos concoqui *v.a.D.* | coguntur E.

Surrentino, austeritatis Albano, vehementiae minus Falerno habent. ab his Statana non longo intervallo afuerint. alvo citae Signinum maxime conducere indubitatum est. reliqua in commune dicentur.

- 37 (22) Vino aluntur vires, sanguis colosque hominum. 5
hoc distat orbis medius et mitior plaga circumiectis. quan-
tum illis feritas facit roboris, tantum nobis hic sucus.
lactis potus ossa alit, frugum nervos, aqua carnes; ideo
minus ruboris est in corporibus illis et minus roboris
38 contraque labores patientiae. vino modico nervi iuvantur, 10
copiosiore laeduntur; sic et oculi. stomachus recreatur et
adpetentia ciborum invitatur; tristitia, cura hebetatur, urina
et alior expellitur, somnus conciliatur. praeterea vom-
itiones sistit, collectiones extra lanis umidis inpositis mi-
tigat. Asclepiades utilitatem vini aequari vix deorum 15
potentia posse pronuntiavit. vetus copiosiore aqua misce-
tur; quo magis urinam expellit, minus siti resistit. dulce
minus inebriat, sed stomacho innatat; austerum facilius
39 concoquitur. levissimum est quod celerrime inveteratur.
minus infestat nervos quod vetustate dulcescit. stomacho 20
minus utile est pingue, nigrum, sed corpora magis alit.
tenue et austerum minus alit, magis stomachum nutrit,
celerius per urinam transit; tanto magis capita temptat.

§ 38: cfr. Diosc. V 11 (Martial. V 78, 17). — Seren. 581.
— § 39: cfr. Diosc. V 11. 9. Cels. II 24.

1 Surrentina ... Albana ... Falerna *H cum Gron.* | Fa-
lerna *S.* 2 habent *U. H. del. v.* | abfuerint *dEG.* -runt *v.*
3 signinum *v.* -gnium *Vd.* -gnum *EVen.* 5 uino alun-
tur — § 54 *extr.* saluber[rum] *desunt in E.* | colosque *v.*
-orque *a.* dolosque *V.* -lusque *dx.* 6 circumiectis *v.* -mtectis
U. 7 illi *dx.* 8 lactis *av.* -tus *V¹f.* -teus *V²S.* letus
dTx. | aquae *d(?)v.a.D.* 11 recreantur *x.* | et *om. dxv.a.S.*
12 invitatur *v.* -antur *U.* | tristitia et *TG.* -iae *v.* | ha-
betatur *V.* 14 extrahit *a.* | inpositus *V.* 16 posse *om.*
d(?)H. 17 quo magis *a.D.* magis ouo (otio *dT.* nouo *V².*
nouum *v.*) *rTv.* magisque *G.* 18 austerum *dxav.* ueter- *V.*
19 a celerrimo *V.* 21 nigrum *Vdxv.* cfr. Diosc. merum
a.D. 23 an exciderunt aliqua ante celerius? cfr. Diosc.

hoc et in omni alio suco semel dictum sit. vinum diu- 40
tino fumo inveteratum insaluberrimum. mangones ita in
apothecis excogitavere, iam et patresfamilias, aetatem addi.
atqui per se cariem traxere. quo certe vocabulo satis
5 consilii dedere prisci, quoniam et in materiis cariem fu-
mus erodit; at nos e diverso fumi amaritudine vetustatem
indui persuasum habemus. quae sunt admodum exalbida,
haec vetustate insalubria fiunt. quo generosius vinum est,
hoc magis vetustate crassescit et in amaritudinem corpori
10 minime utilem coit. condire eo aliud minus annosum in-
salubre est; sua cuique vino saliva innocentissima est, sua
cuique aetas gratissima, hoc est media.

(23) Corpus augere volentibus aut mollire alvum con- 41
ducit inter cibos bibere, contra minuentibus alvumque co-
15 hibentibus sitire in edendo, postea parum bibere. vinum
ieiunos bibere novicio invento inutilissimum est curiosis
vigoremque animi ad procinctum tendentibus; somno vero
ac securitatibus iamdudum hoc fuit, quod Homericam illam
Helena ante cibum ministravit. sic quoque in proverbium
20 cessit sapientiam vino obumbrari. vino demus 42

§ 40: cfr. Col. I 6, 20. Martial. X 36, 1. — Diosc. V 11.
— cfr. Plin. XIV 55. XXIII 45. Col. XII 19, 2. Diosc. V 7. 11.
— § 41: cfr. Plin. XIV 143. — Homer. δ 20. — §§ 42—44:
Diosc. V 11. — § 42: Cels. I praef.

1. 2 diutino ego. sit uinū *U. T.* situinum *f U.* si sit *v.*
del. J. situ non *Müller emend. IV 18.* 2 ui saluberri-
mum *x.* sal- *a D.* | ita ego. ista *dxv.* istat *Va.* istut *D.*
3 addi *U. TxH.* addunt *f S.* ademere *v.* 4 atqui ego. cfr.
II 163. XVII 20. atque *U. x.* aliis quae *D.* his quae (*Tf?*) *v.*
an antequam? nisi vero lacuna statuenda est. | trahunt *f S.* |
quo *dv.* quod *r.* 6 erodii ad *V.* | uetustatem *dxv.* -ate
Va D. 8 insalubria *U. Txfv(H) D.* sal- *G(S).* cfr. *Diosc.* |
funt *dx.* | est *dxav.* cum *V.* 9 et *dxav.* est *V.* 10 mutile
V¹. inu- *V².* 10. 11 salubre *U XIV 55.* 11 cuique *Vv.* quo-
que *r.* | uino — 12 cuique *om. Vf.* 12 quoque *dx.* 13. 14 con-
decet *V².* 16. curiosis ego. cum suis *a.* curis *rxH.* curas *v.*
17 animi impedit ad *v. a. H.* 19 sic quoque *U. v.* cfr.
Müller de stilo p. 15, 2. 20 uino *U. Bas. cum B².* uitio *B¹.*
uinosos *v.* | demus *Vfa U(D).* damus *dTx B¹(Brot.).* debemus
Bas. cum B²(S). dicimus *v.*

- homines, quod soli animalium non sitientes bibimus. aquae
 potum interponere utilissimum itemque iugi superbibere.
 43 ebrietatem quidem frigidae potus extemplo discutit. me-
 racis potionibus per XX dies ante canis ortum totidemque
 postea suadet Hesiodus uti. merum quidem remedio est 5
 contra cicutas, coriandrum, aconita, viscum, meconium, ar-
 gentum vivum, apes, vespas, crabrones, phalangia, serpen-
 tium scorpionumque ictus contraque omnia, quae refrige-
 rando nocent, privatim contra haemorrhoidas, presteras,
 fungos, item contra inflationes rosionesque praecordiorum 10
 et quorum stomachus in vomitiones effunditur, et si ven-
 ter aut interanea rheumatismum sentiant, dysintericis, su-
 44 datoribus e longa tussi, in epiphoris meracum. cardiacis
 in mamma laeva merum in spongea inponi prodest, ad
 omnia autem maxime album inveterascens. utiliter et fo- 15
 vetur vino calido virilitas. iumentis infusum cornu lassi-
 tudinem aufert. simias quadripedesque, quibus digiti sunt,
 negant crescere adsueta meri potu.
 45 (24) Nunc circa aegritudines sermo de vinis erit.
 saluberrimum liberaliter genitis Campaniae quodcumque 20
 tenuissimum, vulgo vero quod quemque maxime iuverit
 validum. utilissimum omnibus sacco viribus fractis. me-
 minerimus sucum esse, qui fervendo vires e musto sibi
 fecerit. misceri plura genera omnibus inutile. saluberri-

§ 43: Hesiod. *ἔργα* 590. 596. Scribon. 179. 185. Cels. V 27, 12.
 Diosc. eupor. II 137. Pl. iun. 109, 13. 110, 16. Seren. 870. —
 § 44: Pl. iun. 92, 20. Diosc. V 11. 8. cfr. Marc. 33, 13. 14.
 — Col. VI 30, 3. — § 45: Col. XII 19, 2. Diosc. V 9.

1 homini *B*¹. 2 iugi *ll.v(J)*. -ge *f*. -gem *S* cum *Gron.*
 e iugi *U* e *coni. H.* an iugis (*sc. aquae potum*)? | superbire *V*.
 3 ebrietati *a.* -ti quam *v. a. H.* 9 necant *coni. H* e
Diosc. coll. Celso V 27, 3 extr. | contra *a v.* cum *r.* 10 in-
 inflammationes *a v. a. B.* 13 in longa *v. a. S.* | *dist. S.* | mo-
 racum *V.* mora con *dx.* | cardiacis *Vdx.* at uero card- *v. a. S.*
 14 an mammam laeuam? *cfr. XXII 155. XX 50. XI 24.*
 15 inueterescens *dTfx.* 16 *dist. U 496.* | infusum *D.*
 -sam *a.* -sa *rTfxU.* -so *J.* -sum autem *S.* quo etiam infuso *v.* |
 cornus *f.* -nu iis *S.* 17 aufert *S(D).* -rri *dx a J.* -rri aiunt
v. -runt *fU.* autperi *V.* 22 ualidam *V.*

mum cui nihil in musta additum est, meliusque, si nec vasis pix adfuit. marmore enim et gypso aut calce condita quis non et validus expaverit? in primis igitur vinum marina aqua factum inutile est stomacho, nervis, vesicae. resina condita frigidis stomachis utilia existimantur, non expedire vomitionibus, sicut neque mustum neque sapa neque passum. novicium resinatum nulli conducit; capitis dolorem et vertigines facit. ab hoc dicta crapula est. tussientibus et in rheumatismo nominata prosunt, item coeliacis et dysintericis, mulierum mensibus. in hoc genere rubrum nigrumve magis constringit magisque calefacit. innocentius pice sola conditum. sed et picem meminisse debemus non aliud esse quam combustae resinae fluxum. hoc genus vini excalfacit, concoquit, purgat. pectori, ventri utile, item vulvarum dolori, si sine febris sint, veteri rheumatismo, exulcerationi, ruptis, convulsis, vomitis, nervorum infirmitati, inflationibus, tussi, anhelationibus, luxatis in sucida lana inpositum. ad omnia haec utilius id, quod sponte naturae suae picem resipit picatumque appellatur Helvico in pago, quo tamen nimio caput temptari convenit. quod ad febrium valitudines attinet, certum est, non dandum in febris nisi veteribus aegris nec nisi declinante morbo; in acutis vero periculis nullis nisi qui mani-

§ 46: (cfr. Diosc. V 27). Cels. II 24. Diosc. V 43. —
§ 47: Diosc. V 48. — cfr. Plin. XIV 18. 26. 57.

1. 2 si nec (in v) uasis a B. sine causis r. 2 ens (pro enim) V. 3 non et dx a S. non sit V. non etiam v. | expauerat V. 4 fractum coni. Froben p. 91. sed cfr. XIV 78. 100. Diosc. V 27. 6 uomitoribus a G. 8 uertiginem dx. 11 magis constringit om. V. 15 dolori si dx av. -res V. 16 reumatismo V (ut fere semper). 17 infirmitantium V d. -mantium x. | inflammationibus dx. | hanelationibus V. 19 picem d(?) B(J). cfr. XIV 18. -eum rTfxv(S). 20 heluico in ego (e codd. Rom. B). cfr. III 36. XIV 43. 46. (18). heluency V dx. eluen a. heluenco D. -uetico in J coll. IV 106. XIV 18. heluenaco (vel -ennaco) B. cfr. XIV 32. 84. -enico U 497. helleniatro v. | pago quo D. pacro (-chro x) quo (co V) V dx. sprac concoqui a. agro quo J. quoque v. del. S. | dist. J. 22. 23 declinante dv. -ti rx.

festas remissiones habeant, et has noctu potius — dimidia
 pars periculi est noctu, hoc est spe somni, bibentibus —,
 nec a partu abortuve nec a libidine aegrotantibus, nec in
 capitis doloribus, nec quorum accessiones cum frigore ex-
 tremorum fient, nec in febris tussientibus, nec in tremore 5
 nervorumve doloribus vel faucium aut si vis morbi circa
 illa intellegatur, nec in duritia praecordiorum, venarum
 vehementia, neque in opisthotono, tetano, nec singultien-
 49 tibus nec si cum febris dyspnoea sit; minime vero oculis
 rigentibus, e genis stantibus aut defectis, gravibus nec 10
 quorum coniventium perlucebunt oculi palpebrisve non
 coeuntibus vel si dormientibus hoc idem eveniet aut si
 cruore suffundentur oculi vel si lemae in oculis erunt;
 minime lingua fungosa vel gravi et subinde imperfecta
 loquentibus; nec si urina difficile reddetur, neque ex- 15
 pavescentibus repente, nec spasticis aut rursus torpentibus,
 nec si per somnos genitura effundetur.

50 (25) Cardiacorum morbo unicam spem hanc e vino
 esse certum est. sed id dandum non nisi in accessione
 censeant, alii in remissione, illi, ut sudorem coerceant, hi, 20
 quia tutius putant minuente se morbo, quam plurimum

§ 50: Seneca ep. II 3, 3. Cels. III 19. —

1 an his? 2 spes omnibus V²dx a. 3 nec — aegrotan-
 tibus a v. om. rx. 6 nervorumve xa. cfr. XXIV 40. -rum uel
 rfs. -rumque v(D). | uel del. S. 7 illa S cum vet. Dal. illa
 Vdxv. illam a. 8 tetano nec v. -non (taet- d) et Vdx. nec
 tetano nec aD. cfr. Cels. IV 3. 9 si cum om. a. | febridis
 Vdx. 10 e genis ego. egentis ll. et genis v. del. U 498. |
 stantis a. | aut Vdxv. uel a. | grauibz nec (ne V) VdxS. -bus-
 que a. -busque nec v(D). | dist. ego. de oculis gravibus cfr.
 XI 145. Cels. III 6 (p. 86, 18). 12 eveniet a v. -nit rfx. |
 aut dxv. at a. ad V. 13 cruores V. | suffundentur ego. -dun-
 tur ll. v. | laeme V. leme x. lacrimae v. a. B. 14 uel vet.
 Dal. nec Vdxv. et a. 17 effundetur Vv(S). -datur rTfxG.
 18 hanc e ego. hanc ll. fxJ. hanc in Verc. in v(D).
 18. 19 esse uino a. esse J. uini esse U 498. 19 certum est
 om. a | id del. J. | dandum quidam non d(?)v. a. D. 20 ces-
 sent V. | alii Vdfxv(J). alii non nisi aG(D). | coerceant V.
 21 plurimum dx Verc. -imum rv.

sententiam esse video. dari utique non nisi in cibo debet
nec a somno nec praecedente alio potu, hoc est utique 51
sitienti, nec nisi in desperatione suprema, et viro facilius
quam feminae, seni quam iuveni, iuveni quam puero,
5 hieme quam aestate, adsuētis potius quam expertibus. modus
dandi pro vehementia vini, item mixtura aquae. vulgo
satis putant unum cyathum II aquae misceri, si dissolutio
sit stomachi, dandum; si cibus non descendat, iterum.

(26) Vini genera, quae fingi docuimus, nec fieri iam 52
10 arbitror et supervacuum eorum usum, cum ipsis rebus, 14, 98
ex quibus finguntur, doceamus uti. et alias modum ex-
cesserat medicorum in his ostentatio, veluti e nāpis vinum
utile esse ab armorum equitandive lassitudine praeci-
pientium atque, ut reliqua omittamus, etiam e iunipiro.
15 et quis satius censeat apsinthite vino utendum potius quam
apsinthio ipso? in reliquis omittatur et palmeum, capiti
noxium ventrique tantum molliendo et sanguinem excrean-
tibus non inutile. ficticium non potest videri quod bion 53
appellavimus, cum sit in eo sola pro arte festinatio. prod- 14, 77
20 est stomacho dissoluto aut cibos non perficienti, praegnan-

§ 51 extr.: Cels. III 19. — § 52: cfr. Diosc. V 28. V 56.
(coll. Plin. XX 21). Marc. 20, 28. Diosc. V 46. 49. 40. — § 53:
Diosc. V 12.

3 sitiente dx. 6 aquae V²TxS. eaque a. adque V¹.
atque d(?)v. 7 unum vini cyathum v.a.J. | duobus ll.v.
8 largius dandum S cum vet. Dal. | et si cibus v.a.J. |
descendit a. | iterum U 499 coll. Celso. inter dxav (ad seqq.
relatum). mit V. in N. 9. 10 dist. U 499. 9 fingi
non docuimus a. 10 et VdxG. ut a. est et v. | supervacuum
H. -acum N. -acuae V². -aeu V¹. -acue a. -acaneum G. -us v.
superbire d. -ia x. | est eorum S cum vet. Dal. | usus v.a.G.
usum docere S cum vet. Dal. 11 fingitur Vdxv.a.G.
12 nāpis B. ex ap. . N. mēpis a. in āpis (-iis v) rv. 13 equi-
tandi uel V. 14 e aG. et rx. in v. | iunipino Vd. 15 et
si quis dxv.a.G. | absentite Vx. 16 absintio x. -sentio V. |
omittatur dxv. . . itta . . . N. -ttetur a. om. V. 17 mo-
rando Cornarius e Diosc. 18 facticium V². 19 festinato
Vx. 20 perficienti d(?)C. -te rv. per . . . ci N. | dist.
ego cum H coll. § 4 et Diosc.

tibus defectis, paralyticis, tremulis, vertigini, torminibus, ischiadicis. in pestilentia quoque ac peregrinationibus vim magnam auxiliandi habere dicitur.

- 54 (27) Vini etiam vitium transit in remedia aceto. summa vis ei in refrigerando, non tamen minor in discutiendo; 5 ita fit, ut infuso terra spumet. dictum est saepius diceturque, quotiens cum aliis prosit. per se haustum fastidia discutiit, singultus cohibet, sternumenta olfactatum. in balineis aestus arcet, si contineatur ore. quin et cum aqua bibitur multorum stomacho utiliter, gargarizatur cum eadem 10 convalescentium, et a solis ardoribus oculis quoque illo modo saluberrimum fotu. medetur pota hirudine, item 55 lepris, furfuribus, ulceribus manantibus, canis morsibus, scorpionum ictibus, scolopendrarum, muris aranei contraque omnium aculeatorum venena et pruritus, item contra 15 multipedae morsum calidum in spongea adiecto aut sulphuris sextante sextariis III aut hysopi fasciculo. medetur et sedis vitiis, in sanguinis fluctione post excisos calculos et omni alia foris in spongea inpositum, intus potum cyathis

§§ 54. 55: Diosc. V 21. Cels. V 27, 4. — § 55: Cels. V 27, 12. Scribon. 199. Pl. iun. 86, 9. 109, 14—16. Diosc. V 23.

2 ischiadicis v. scia- V d. -aticis x. scyaticis a. 4 dist. ego. 5 ei ego. et ll. N x. est (d?) v. | maior V. 6 infuso V d x v (S). -sa a. -sum Verc. | terra S cum vet. Dal. coll. Celso. terrae (-rre x a) ll. v (J) (fictum ex terra espumet). 7 cum N v. cumque ll. f x. | aliis v. alis N D. alii d x. alia V. -ias f. -icui a. 8 prohibet V f. | olfactatum S. -ctat (-cta a) uini (uim d) ll. x. -ctu uim v. | in d x v. om. r. 9. 10 dist. J. 11 dist. ego. (an cum vet. Dal. lacuna ante et a solis statuenda est?) 12 rimum E. saluberrimum plurimum v. a. H. | fotu d T E v. potu V f. | dist. P. | pota ego. post ll. v. potae H. -tis D. post potas J. | hirudine ego. -nes (iru- V) V f. -ni H. -nibus D. hirundines d T. erud- E. ured- v. 14 aranei contraque E v. -neique (quae V) contra r T. 15 aculeatorum Murbac. v. -leor . . . N. -leorum d T E. oculorum V f. 16. 17 dist. ego e Pl. iun. 16 calidum in v. in cal- ll. | adiecto aut ego. aut adiecto V d T D. adiecto E H. appositum aut (del. G) adi- Murbac. v. 17 tribus acetj aut v. a. S. | fasciculi V. 18 et sedis V Murbac. S. sedis r v. 19 omni alia G. omnis (-nes d v) alias (alas V d) ll. v (add. rosiones). | spongea S. -geas E. -gia C. -gias d v. spotigeas V.

binis quam acerrimum. conglobatum utique sanguinem 56
 discutit. contra lichenem et bibitur et inponitur. sistit
 alvum et rheumatismos interaneorum infusum, item pro-
 cidentias sedis vulvaeque. tussim veterem inhibet et gut-
 5 turis rheumatismos, orthopnoeam, dentium labefactionem.
 vesicae nocet nervorumque infirmitatibus. nescire medici,
 quantum contra aspidas polleret. nuper ab aspide calcata
 percussus utrem aceti ferens, quotiens deposuisset, sen-
 tiebat ictum, alias inlaeso similis. intellectum ibi reme-
 10 dium est potuque succursum. neque aliter os conluunt 57
 venena exsugentes. in totum domitrix vis haec non ciborum
 modo est, verum et rerum plurimarum. saxa rumpit in-
 fusum, quae non ruperit ignis antecedens. cibos quidem
 et sapes non alius magis sucus commendat aut excitat,
 15 in quo usu mitigatur usto pane aut cumino vel accenditur
 pipere ac lasere, utique sale conspescitur. non est prae- 58
 tereundum in eo exemplum ingens, siquidem M. Agrippa
 supremis suis annis conflictatus gravi morbo pedum, cum
 dolorem eum perpeti nequiret, unius medicorum porten-
 20 tosa scientia ignorante divo Augusto tanti putavit usu pe-
 dum sensuque omni carere, dummodo et dolore illo ca-
 reret, demersis in acetum calidum cruribus in acerrimo
 impetu morbi.

§ 56: Diosc. V 23. 21. Pl. iun. 47, 20. — Seren. 845. Pl.
 iun. 112, 12—20. (Cels. V 27, 4). — § 57: cfr. Plin. XXXIII 71.
 Liv. XXI 37, 2. — § 58: cfr. Diosc. V 21 med.

2 discutit contra lichenem (*ego. -nas v. lignem E*) *Ev.*
om. r. cfr. § 118. XXVI 21. XXVIII 187. XXIX 93.
 3. 4 procidentias *ego. -tia ll. v. cfr. XXIII 161. XXVI 90.*
XXXIV 169. XXIV 99. 4 uulue *E.* 5 orthopneum *d.*
 6 nescire neque dici *Vd.* 8 percussos *V.* 9 similiter *d.*
 10 aliter *VdTfS.* altero *Ev.* | os *om. E.* | conluunt *S. coll-*
v. col-VD. colunt E. culant d. 11 domitrix *C. uom- ll. v.*
uix V. 12 saxarum potu fusum *d.* 15 usto *VdTfH.* tosto
Ev. | cumino *Murbac.* cum uino *VdTfH.* uino *Ev.* (*cfr. XX*
160. 218. XIX 153. Seren. 598.) 16 lasere *Ev.* -sari *d.*
 -sar *V.* | utique non sale *Vd.* | conspescitur *V.* 18 suppressis
V. | pedum morbo *d.* 19 unius *ll. v.* usus *D.* 20 an sen-
 tentia (sēientia)? 23 morbi *ll. G.* morbi euasit *v. lac. statuit S.*

- 59 2. (28) Acetum scillinum inveteratum magis probatur.
^{20, 98} prodest super ea, quae diximus, acescentibus cibis, gu-
^{sq.} statu enim discutit poenam eam; item iis qui ieiuni vo-
 mant, callum enim faucium facit ac stomachi. odorem
 oris tollit, gingivas adstringit, dentes firmat, colorem me- 5
 liorem praestat. tarditatem quoque aurium gargarizatione
 purgat et transitum auditus aperit. oculorum aciem obiter
 exacuit, comitialibus, melancholicis, vertigini, volvarum
 strangulationibus, percussis aut praecipitatis et ob id san-
 guine conglobato, nervis infirmis, renium vitiis perquam 10
 utile, cavendum exulceratis.
- 60 (29) Oxymeli antiqui, ut Dieuches tradit, hoc modo
 temperabant: mellis minas x, aceti veteris heminas v,
 salis marini pondo libram quadrantem, aquae sextarios v
 pariter coquebant deciens defervescente cortina atque ita 15
 61 diffundebant inveterabantque. sustulit totum id Ascle-
 piades coarguitque — nam etiam in febribus dabant —,
 profuisse tamen fatetur contra serpentes, quas sepos vo-
 cant, et contra meconium ac viscum, et anginis calidum
 gargarizatum et auribus, oris gutturiisque desideriiis. quae 20
 nunc omnia oxyalme contingunt, id est sale et aceto re-
 cente, efficacius.

§ 59: Diosc. V 25. Marc. 12, 27. Pl. iun. 26, 19, 17, 21. —
 §§ 60. 61: Diosc. V 22. (23). — § 60: cfr. Plin. XIV 114.

2 cibus Ev. ubi r. | 2. 3 gustatu V d f J. -atum Ev(D). cfr.
 § 72. 107. XXVII 7. 138. X 185. XV 132. XXI 139; prae-
 terea XXVII 22. 3 item ego. et in V d T. et Ev. cfr. XXVII
 24. XXVIII 71. an etiam, ut XXXVI 156. XXXVII 22? |
 iis v. his ll. C. 3. 4 uomant V S. -munt rv. 4 odorem Ev.
 dolor- r T f. 7 aditus V. 8 uertigini T S. -gi ll. -ginosis v.
 11 exulcerandis V d T. 12 die uehes V. diocles d T.
 13 minas B e Diosc. eminas E. hem- rv. | X — heminas om.
 V d. 14 libram ll. T S. -am et H. liberam f. thymbrae v. |
 aquae J. -ae marinae ll. v. -ae pluuiiae S. 15 deferuente
 d T. 16 diffundebat V. 17 in om. E. | dotabant d T. da-
 bant v. a. S. 18 fatetur J e coni. S. -entur ll. v. 20 et
 oris E(?) v. a. S. 21 oxyalme E J. oxyha- (-mae Verc.) V v.
 oxia- d. oxa- C e Diosc. | id est V J. idem d T S. id Ev. | dist.
 J. 22 efficacius est v. a. S.

(30) Vino cognata res sapa est musto decocto, donec 62
 tertia pars supersit. ex albo hoc melius. usus contra
 cantharidas, buprestim, pinorum erucas, quas pityocampas
 vocant, salamandras, contra mordentia venenata. secundas
 5 partusque emortuos trahit cum bulbis potum. Fabianus
 auctor est venenum esse, si quis ieiunus a balineis id bibat.

(31) Consequens horum est faex, sui cuiusque generis. 63
 ergo vini faecibus tanta vis est, ut descendentes in cupas
 enecet. experimentum demissa praebet lucerna, quamdiu
 10 extinguatur, periculum denuntians. inlota miscetur medi-
 camentis, cum iridis vero pari pondere eruptionibus pituitae
 inlinitur, et sicca vel madida contra phalangia et testium
 mammarumque inflammationi vel in quacumque parte cor-
 poris, item cum hordeacia farina et turis polline in vino
 15 cocta. crematur et siccata. experimentum est legitime 64
 coctae, ut refrigerata linguam tactu videatur urere. ce-
 lerrime exanimatur non inclusa condita. crematio ei mul-
 tum virium adicit, utilissimae ad conpescendos lichenas,
 furfures cum fico decocta. sic et lepris et ulceribus ma-
 20 nantibus inponitur. fungorum naturae contraria est pota, 65
 sed magis cruda. oculorum medicamentis cocta et lota
 miscetur. medetur inlita et testibus et genitalibus, in vino

§ 62: cfr. Plin. XIV 80. — § 63: Pl. iun. 63, 21. Diosc.
 eupor. I 141, 135. — §§ 64, 65: Diosc. V 131. — § 65: Diosc.
 eupor. II 160.

1 gnata V. | decocta V¹. 3 bupraestim pinorum V. -re-
 stinorum E. | urucas S. 4 salamandras quas pityocampas
 uocant V. | et contra Ev.a.S. 5 mortuos V.v.a.C. | potu f.
 6 a balneis Ev.a.G. ab alimentis dT. 7 fex VT. add.
 uini v.a.S. | sui VdTv(S). uini E. del. H. 8 faecibus J.
 fec- VTf. feci (vel faeci) v. 9 dimissa E. | an quando?
 10 denuntians dv. dent- V. dentionis E. 12 inlinitur v.
 -nuntur ll. 13 inflammationi S. -nes v. inflationi ll. -nes
 Brot. | uel in quacumque inflatione uel (seu dT) in quacumque
 parte VdT. 15 coctę E. decocta v.a.S. | in perimentum E.
 indeque exper- v.a.G. 17 non Vfv(S). loco non (dE?) C(D).
 inclusa Vf Verc. (S). -so rv(D). | ei Ev. et r. 18 dist. ego.
 utilissimae V. -me d. -ma est Ev. | conpescendas dv.a.H.

autem adversus strangurias bibitur. cum expiravit quoque, lavandis corporibus et vestibis utilis, tunc usum acaciae habet.

- 66 (32) Faex aceti pro materia acrior sit necesse est multoque magis exulceret. resistit suppurationum incre-
mentis; stomachum, interanea, ventrem inlita adjuvat. sistit
rheumatismos earum partium et mulierum menses. panos
discutit nondum exulceratos et anginas, ignes sacros cum
67 cera. mammas lactis sui inpatientes eadem extinguit,
ungues scabros aufert. e serpentibus contra cerastas vali-
dissima cum polenta, cum melanthio autem contra croco-
dili morsus et canis. et haec cremata ampliat vires. tunc
addito lentiscino oleo inlita una nocte rufat capillum.
eadem ex aqua in linteolo adposita vulvas purgat.
- 68 (33) Sapae faece ambusta sanantur, melius addita 15
lanugine harundinis, eadem faece decocta potaque tusses
veteres. decoquitur in patinis cum sale et adipe ad tu-
morem quoque maxillarum et cervicium.
- 69 3. (34) Olearum proxima auctoritas intellegitur. folia
earum vehementissime adstringunt, purgant, sistunt. itaque 20
commanducata inposita ulceribus medentur et capitis do-
loribus inlita cum oleo, decoctum eorum cum melle iis,
quae medici usserint, gingivarum inflammationibus et pa-
ronychiis sordidisque ulceribus et putrescentibus. cum
melle sanguinis profluvium e nervosis partibus cohibet. 25
70 sucus eorum carbunculantibus circa oculos ulceribus et

§§ 66 67: Diosc. V 131. — § 67: Diosc. eup. I 135. Seren
347. — Pl. iun. 86, 16. — Seren. 53. — § 68: Pl. iun. 83, 24.
— §§ 69—71: Diosc. I 136. — § 69: Pl. iun. 76, 21—23. Marc.
4, 48.

1. 2. lauandis quoque T. 2 tuncque v.a.S. 4 fex V.
5 exulcerat d. 7 rheumatismos (reu- Vd) Vdv. om. E. |
meses V. 8 ignes om. E. 10 scabras E. 11 pulenta V. |
melantio V. 11. 12 crocodilli V. 12 haecmata E.
13 adito V. 15 sapae dE Verc. (H). -pe VT. saepe v(Dal.). |
faece dv. feci r. | ambustas E. 16 eam faece E. | tussis VD.
22 his dEC. 23 iusserint V. | et V f S. om. rv.

pusulis procidentique pupillae efficax, quapropter in collyria additur. nam et veteres lacrimationes sanat et genarum erosiones. exprimitur autem sucus tunsis adfuso vino et aqua caelesti siccatusque in pastillos digeritur. 5 sistit menses in lana admotus vulvae, utilis et sanie manantibus, item condylomatis, ignibus sacris quaeque serpunt ulcera, epinyctidi.

(35) Eosdem effectus et flos earum habet. uruntur 71 cauliculi eflorescentes, ut cinis spodi vicem praestet, vino 10 que infuso iterum uritur. suppurationes et panos inlinunt cinere eo vel foliis tuis cum melle, oculos vero cum polenta. sucus fruticis recentis accensi destillans sanat lichenas, furfures, manantia ulcera. nam lacrima, quae ex arbore ipsa destillat, Aethiopicae maxime oleae, mirari 72 15 satis non est repertos, qui dentium dolores inlinendos censerent, venenum esse praedicantes atque etiam in oleastro quaerendum. e radice oleae quam tenerrimae cortex derasus in mel crebro gustatu medetur sanguinem reicientibus et suppurata extussientibus. ipsius oleae cinis cum 20 axungia tumores sanat extrahitque fistulis vitia et ipsas sanat.

(36) Olivae albae stomacho utiliores, ventri minus. 73 praeclarum habent usum, antequam condiantur, recentes per se cibi modo devoratae. medentur enim harenosae

§ 71 extr.: Diosc. I 137. — § 72: Diosc. I 141. — § 73: Diosc. I 138. — Pl. iun. 83, 25. 84, 1. 2.

1 pupillae Ev(D). pupulae (pop- f) dTfS. -llae V.
3 tunsis S. tuis Ev(D). tonsis V. -sus d. 5 saniem emanantibus dv.a.H. 6 condylematis V. | an serpent?
7 ulcerae pinratidi V. 8 uruntur v. utun- dE. utuntun- V.
9 cauliculis d. | efflorescentes S. et flor- d. (an eflor-?).
exflor- VD. flor- Ev. 12 distillans et 14 distillat dEv.a.S.
14 mirari oleae dE. 15 illiniendos d. 17 quaerendam v.a.H. | tenerrimae Ev. -erum e r. | cortice dT. 17. 18 derasus v. -sum U. T. 18 melle dTv.a.S. | gustatum dT. cf. § 59. 19 et tussientibus E. tuss- v.a.Bas. 20 ipsa Vd.
23 usum om. Ev.a.S. | usum recentes v.a.S. 24 fibi Vd. | deuorata V.

urinae, item dentibus carne mandenda adtrititis aut convolsis. nigra oliva stomacho inutilior, ventri faciliior; capiti, oculis non convenit. utraque ambustis prodest, trita et inlita *illa*, sed nigra commanducatur et protinus ex ore inposita pusulas gigni prohibet. colymbades sordida ulcera 5 purgant, inutiles difficultatibus urinae.

- 74 (37) De amurca poteramus videri satis dixisse Ca-
15,33^{sq.} tonem secuti, sed reddenda medicinae quoque est.
gingivis et oris ulceribus, dentium stabilitati efficacissime
subvenit, item ignibus sacris infusa et iis, quae serpent. 10
pernionibus nigrae olivae amurca utilior, item infantibus
fovendis, albae vero mulierum vulvae in lana admovetur.
multo autem omnis amurca decocta efficacior. coquitur
in Cyprio vase ad crassitudinem mellis. usus eius cum
aceto aut vino vetere aut mulso, ut quaeque causa exigat, 15
in curationem oris, dentium, aurium, ulcerum manantium,
75 genitalium, rhagadum. vulneribus in linteolis inponitur,
luxatis in lana. ingens hic usus utique inveterato medi-
camento; tale enim fistulas sanat. infunditur sedis, geni-
talium, vulvae exulcerationi, inlinitur vero podagris inci- 20
pientibus, item articulariis morbis. si vero cum omphacio
recoquatur ad mellis crassitudinem, causarios dentes ex-
trahit; item iumentorum scabiem cum decocto lupinorum
et chamaeleonte herba mire sanat. cruda amurca podagras
foveri utilissimum. 25

§§ 74. 75: Diosc. I 140. — § 74: Pl. iun. 26, 10. 20. 98, 4.
— § 75: Cato 96, 2.

1 carne mandenda T. -nem audenda VdE. carmen aude-
bam E. carnem mandendo H. aut v. 4 illa (sc. alba) ego.
om. ll. v. | sed dEv. ad V. | an commanducata? 8 medicina
dT. | ratio est v.a.G. 10 iis v. his ll. C. | serpent ego.
-punt ll.v. cfr. Froben p. 41. 14 cyprio EH. -pro T. qui pro
r. cuprec v. 15 ut Ev. aut r. | exigat VEv. -git dS. an
exiget? 16 curationem VdTfS. -one Ev. 17 hagadum V.
ag- d. 18 ufus Ev. fucus r. 22 casuros v.a.S. 24 cha-
maeleone H. cfr. not. ad XXII 45. | podagras H. -ros ll.TfD.
-ris v. an podagricos? cfr. § 126. XXV 60. XXVII 25. XXVIII
105. 116. 140. XXXVI 133. XXI 174. (XXIV 147) al.

4. (38) Oleastri foliorum eadem natura. spodium e 76
 cauliculis vehementius inhibet rheumatismos. sedat et in-
 flammationes oculorum, purgat ulcera alienata et explet,
 excrescentia leniter erodit siccaturque et ad cicatricem per-
 5 ducit. cetera ut in oleis, peculiare autem, quod folia de-
 cocuntur ex melle et dantur coclearibus III contra sanguinis
 excreationes. oleum tantum acrius efficaciusque, et ideo 77
 os quoque colluitur illo ad firmitatem dentium. inponuntur
 folia et paronychiis et carbunculis et contra omnem col-
 10 lectionem cum vino, iis vero, quae purganda sint, cum
 melle. miscentur oculorum medicamentis decoctum folio-
 rum et sucus oleastri. utiliter et auribus instillatur cum
 melle vel si pus effluat. flore oleastri condylomata inli- 78
 nuntur et epinyctides, item cum farina hordeacea venter
 15 in rheumatismo, cum oleo capitis dolores. cutem in ca-
 pite ab ossibus recedentem cauliculi decocti et cum melle
 inpositi conprimunt. ex oleastro maturi in cibo sumpti
 sistunt alvum, tosti autem et cum melle triti nomas re-
 purgant, carbunculos rumpunt.
- 20 (39) Olei naturam causasque abunde diximus. ad me- 79
 dicinam ex olei generibus haec pertinent, utilissimum 15, 4^{sq.}
 esse omphacium, proxime viride, praeterea quam maxime
 recens — nisi cum vetustissimum quaeritur —, tenue,
 odoratum quodque non mordeat, e diverso quam cibus

§§ 76—78: Diosc. I 136. — § 76: Pl. iun. 38, 22. — § 77:
 Diosc. I 139. Seren. 226. Pl. iun. 77, 1—4. — § 78: Pl. iun. 76,
 23—77, 1. Marc. 4, 49. — § 79: Diosc. I 29.

1 spondium Vd. | e Vdv. a E. 3 dist. ego. | et Vd. om.
 Ev. 4 erodit v. et ero- E. odit rT. 5 ut EB. aut dT. autem
 V. et v. 6 ex melle et VdH. et (ex v) melle Ev. | dantur-
 que v.a.H. | III ego. tribus Val. Rose e Pl. iun. om. ll.v.
 7 tamen v.a.H. | et ideo ego. cfr. nota ad § 19. et de
 eo VdT(H). et de E. ideo Scum P. est de eo J. et v.
 8 coluitur VD. | illa E. del. H. 9 paronycis V. -chis D.
 10 his V. | purganda Vdv. curanda E. | sunt v.a.S.
 11 decoctum ego. et coct- ll.v. et decoct- G. 15 doloribus
 VTv.a.G. | cute Vd. 18 nomas v. nomanas V. manas r.
 18. 19 se purgant Vd. 22 esse VtEH. est dv. 24 mor-
 deas V. | cibus ego. cfr. XXI 79. cibus VdS. in cibus ED. in

- eligitur. omphacium prodest gingivis, si contineatur in ore,
 et colorem dentium custodit *motusque stabilit*. sudores
 80 cohibet. (40) oenanthino idem effectus qui rosaceo. omni
 autem oleo mollitur corpus, vigorem et robur accipit.
 stomacho contrarium, auget et ulcerum incrementa. fauces 5
 exasperat et venena omnia hebetat, praecipue psimithi et
 gypsi, in aqua mulsa aut ficorum siccarum decocto potum
 contra meconium, ex aqua contra cantharidas, buprestim,
 salamandras, pityocampas, per se potum redditumque vo-
 mitionibus contra omnia supra dicta. lassitudinum et per- 10
 81 frictionum refectio est. tormina calidum potum cyathis
 VI magisque ruta simul decocta pellit, item ventris ani-
 malia. solvit alvum heminae mensura cum vino et calida
 aqua potum aut tisanæ suco, vulnerariis emplastris utile
 faciem purgat. bubus infusum per nares, donec rudent, 15
 82 inflationem sedat. vetus autem magis excalfacit corpora
 magisque discutit sudores, duritias magis diffundit, lethar-
 gicis auxiliare et inclinato morbo. oculorum claritati confert
 aliquid cum pari portione mellis acapni. capitis doloribus
 remedium est, item ardoribus in febris cum aqua. si ve- 20
 tusti non sit occasio, decoquitur, ut vetustatem repraesentet.

§§ 80—82: Diosc. I 30. — § 80: cfr. Plin. XV 29. Diosc.
 I 56. — Cels. IV 7. — Diosc. de venen. 1. 2. 3. 4. — § 81:
 Pl. iun. 50, 4—6. — § 82: cfr. Cels. III 20 med. IV 2, 1. Pl.
 iun. 8, 1—3.

cibos v. 2 et colorem ego. dol- E v. col- r B. | motusque
 stabilit ego e Diosc. et coll. XX 16. magis quam alibi U. T J.
 magis quam aliud (albat P) v. magis quam stabilit coni.
 Müller emend. IV 19. 3 omne E. 5 auget et V E S. auget
 d v. 6 dist. ego. de v. exasperat cfr. not. ad § 143. | psim-
 mythii (d E?) v. a. S. cfr. XXII 42. 7—9 dist. ego.
 7 decoctum V d v. a. C. 8 buprestim V. 9 salamandras
 v. cfr. § 62. -ra U. -ram S. | potum B. lotum U. v.
 10 dicta U. H (J). dicta laudatissimum v (S). | lassitudinem V d.
 10. 11 perfrictionem E¹. 12 sex U. v. 14 auiti sanæ
 V. | vulnerariis V D. -atis d. 15 rudent v. rictent T. -et V d.
 ruptat E. 19 cum d v. con V. in E. | pari portione v (S).
 parti partionem V. participatione d. portione E H (J). | aca-
 pini d. ac opii v. a. G. 20 idem V. 21 ut d E N v. et V.

(41) Oleum cicinum bibitur ad purgationes ventris 83
cum pari caldae mensura. privatim dicitur purgare prae-
cordia. prodest et articulorum morbis, duritiis omnibus,
vulvis, auribus, ambustis, cum cinere vero muricum sedis
5 inflammationibus, item psorae. colorem cutis commendat
capillumque fertili natura evocat. semen, ex quo fit, nulla
animans attingit. ellychnia ex uva fiunt claritatis praeci- 84
puae, ex oleo lumen obscurum propter nimiam pinguitu-
dinem. folia igni sacro inlinuntur ex aceto, per se autem
10 recentia mammis et epiphoris, eadem decocta in vino in-
flammationibus cum polenta, croco; per se autem triduo
inposita faciem purgant.

(42) Oleum amygdalinum purgat, mollit corpora, cutem 85
erugat, nitorem commendat, varos cum melle tollit e facie.
15 prodest et auribus cum rosaceo aut melle et mali punici
tegmine decoctum vermiculosque in his necat et gravi-
tatem auditus discutit, sonos incertos et tinnitus, obiter
capitis dolores et oculorum. medetur furunculis et a sole
ustis cum cera. ulcera manantia et furfures cum vino
20 expurgat, condylomata cum meliloto; per se vero capiti
inlitum somnum adlicit.

(43) Oleum laurinum utilius, quo recentius quoque 86
viridius colore. vis eius excafactoria, et ideo paralyticis,
spasticis, ischiadicis, suggillatis, capitis doloribus, invete-

§ 83: cfr. Plin. XV 25. — Diosc. I 38. — Marc. 6, 33. —

§ 85: cfr. Plin. XV 26. — Diosc. I 39. — Pl. iun. 101, 2. —
Marc. 1, 62. Pl. iun. 13, 19. 77, 4. Marc. 4, 12. Pl. iun. 11, 4.
Marc. 1, 77. — § 86: cfr. Plin. XV 26. — Diosc. I 49. Marc. 9, 83.

1 cicinum dEB. cfr. XV 25. cyc- V. coc- v. cnic- P.
2 calidae d. 5 psorae Vdv. . . . ae N. ipsum E. 7 ellychnia
V. 11 com. V. | et croco v.a.S. 13 cor . . . a N. cor-
porum E. 14 a facie Ev.a.Bas. 15 rosacio VD. | aut
ND. et ll. v. 16 tegmine S cum vet. Dal. germine (fictum
e getmine) ll.v(D). cfr. XXII 90. 103. 17 auditus D.
aud. t . . . N. | innitus E. . . . t. us N. (-tuus D). 19 ul-
cera om. d. 20 et purgat Vd. 22 quo dNv. quod r. |
. uoque N. quodque E. 23 et ideo ll.v. id . . . N. ideo D.
cfr. nota ad § 19. 24 pasticis Vd. | sciadicis Vd.

ratis destillationibus, auribus in calyce punici calfactum inlinitur.

- 87 (44) Similis et myrtei olei ratio. adstringit, indurat. medetur gingivis, dentium dolori, dysinteriae, volvae exulceratae, vesicis, ulceribus vetustis vel manantibus cum 5 squama aeris et cera, item eruptionibus, ambustis. adtrita sanat et furfures, rhagadas, condylomata, articulos luxatos, odorem gravem corporis. adversatur cantharidi, buprestis aliisque malis medicamentis, quae exulcerando nocent. 10
- 88 (45) Chamaemyrsinae sive oxymyrsinae eadem natura. — Cupressinum oleum eosdem effectus habet quos myr- 15, 28 teum, item citreum. — E nuce vero iuglande, quod caryinum appellavimus, alopeciis utile est et tarditati aurium infusum, item capitis dolori inlitum, cetero iners et gravi 15 sapore. enimvero si quid in nucleo putridi fuerit, totus 89 modius deperit. — Ex Cnidio grano factum eandem vim habet quam cicinum. — E lentisco factum utilissimum acopo est idemque proficeret quod rosaceum, ni durius paulo intellexeretur. utuntur eo et contra nimios sudores 20 papulasque sudorum. scabiem iumentorum efficacissime sanat. — Balaninum oleum repurgat varos, furunculos, lentigines, gingivas.

§ 87: cfr. Plin. XV 27. — Diosc. I 48. — §§ 88. 89: cfr. Plin. XV 27. 28. — § 88: Diosc. I 41. Marc. 9, 118. 1, 51. — § 89: Diosc. I 43. (cfr. Scribon. 268). 50. 40.

2 inlinitur *ll. v. inc.* N. 6 ambustis *ego. -stionibus ll. v. (contra constantem Plinii usum). an adustionibus? cfr. XVII 116. XX 61. XXVIII 65. XXX 135.* 7 ragadas d. hag- V. 8 laxatos T. *an recte? κεχαλασμένα Diosc. | sudorem Diosc.* 9 alisque V D. 13 uero om. E. 14 caryinum G. -ynium v. -ynum VdF Par. carenum E. 15 dolor inlitum V. | ceterum Ev. a. S. | iners et dEv. inesset V. 16 enimvero *ll. v. particula Plinio fere aliena (praeter XVI 249). an non raro vel quin immo? | putidi VS.* 17 modius S cum vet. Dal. modiis V. -dus rv. del. P. | perit dT. 18 cnicinum P. 19 proficeret dv. -ret et VED. | quod dS. qua d V. que E. aeque ut v. *an quod et? cfr. § 91 extr.* 22 balaninum dv. -anium E. balinium V.

(46) Cypros qualis esset et quemadmodum ex ea fieret 90
oleum docuimus. natura eius excalfacit, emollit nervos. 12, 109
folia stomacho inlinuntur et vulvae concitatae, sucus quo-
que eorum adponitur. folia recentia commanducata ulceribus
5 in capite manantibus, item oris medentur et collectionibus,
condylomatis. decoctum foliorum ambustis et luxatis prod-
est. ipsa rufant capillum tusa adiecto struthi mali suco. 91
flos capitis dolores sedat cum aceto inlitus, item com-
bustus in cruda olla nomas sanat et putrescentia ulcera
10 per se vel cum melle. odor floris oleique somnum facit.
— Adstringit gleucinum et refrigerat eadem ratione qua
oenanthinum.

(47) Balsaminum longe pretiosissimum omnium, ut in 92
unguentis diximus, contra omnes serpentes efficax, ocu- 12, 111
15 lorum claritati plurimum confert, caliginem discutit, item
dyspnoeas, collectiones omnes duritiasque lenit. sanguinem
densari prohibet, ulcera purgat, auribus, capitis doloribus,
tremulis, spasticis, ruptis perquam utile. adversatur aconito
ex lacte potum, febres cum horrore venientes perunctis
20 leviores facit. utendum tamen modico, quoniam adurit
augetque vitia non servato temperamento.

(48) Malobathri quoque naturam et genera exposuimus. 93
urinam ciet, oculorum epiphoris in vino expressum uti- 12, 129
lissime inponitur, item frontibus dormire volentibus, effi-
25 caciis, si et nares inlinantur aut si ex aqua bibatur. oris
et halitus suavitatem commendat linguae subditum folium,
sicut et vestium odorem interpositum.

§§ 90. 91: Diosc. I (65). 124. cfr. Plin. XXIV 74. — § 91
extr.: cfr. Plin. XV 29. Diosc. I 67. — § 92: Diosc. I 18. —
Seren. 11. 28. — § 93: Diosc. I 11.

3 folia a E. | concitat Vd. 5 moris V. 7 strutei V
v.a.C. 8. 9 combustis V. 10 oleique D cum U 500.
olet qui Il. v. qui olet J. 11 leucinum E. | qua VS. et qua
r. qua et v. 14 efficax (serpentes?) — 16 omnes om. E.
20 modice v.a.H. cfr. XXI 155. XXVI 122. 22 malo-
bathri v. -athi (mol- E) Il. 23 in uino ego. cfr. § 132. uino
Vdv. -num E. (an potius uino excoctum? ἀναζέθεον ἐν οἴνῳ
Diosc. cfr. XXXII 38. XXXVII 194. XXVIII 206).
24 an uolentium? 26 alitus V.

- 94 (49) Hyoscyaminum emolliendo utile est, nervis in-
 utile. potum quidem cerebri motus facit. — Therminum
 e lupinis emollit, proximum rosaceo effectum. — Narcissi-
 21, 129 num dictum est cum suo flore. — Raphaninum phthiriasis
 longa valitudine contractas tollit scabritiasque cutis in facie 5
 95 emendat. — Sesaminum aurium dolores sanat et ulcera,
 quae serpunt, et quae cacoëthe vocant. — Lilinum, quod
 21, 127 et syrium vocavimus, renibus utilissimum est sudoribus-
 que evocandis, vulvae molliendae concoquendisque intus.
 15, 81 — Selgiticum nervis utile esse diximus, sicut herbacium 10
 quoque, quod Iguvini circa Flaminiam viam vendunt.
 96 (50) Elaeomeli, quod in Syria ex ipsis oleis manare
 15, 82 diximus, sapore melleo, non sine nausea alvum solvit,
 bilem praecipue detrahit II cyathis in hemina aquae datis;
 qui bibere, torpescunt excitanturque crebro. potiores cer- 15
 taturi praesumunt ex eo cyathum unum. — Pissino oleo
 usus ad tussim et quadripedum scabiem est.
 97 (51) A vitibus oleisque proxima nobilitas palmis. in-
 ebriant recentes, capitis dolorem adferunt minus siccae,
 nec, quantum videtur, utiles stomacho. tussim exasperant, 20
 corpus alunt. sucum decoctarum antiqui pro hydromelite
 dabant aegris ad vires recreandas, sitim sedandam, in quo

§ 94: cfr. Plin. XXV 37. — Diosc. I 42. 45. — § 95: Diosc. I 41. (cfr. Plin. XXI 127). III 106. — § 96: Diosc. I 37. 95 (coll. 94). cfr. Plin. XV 31. XXIV 40 extr. — § 97: Diosc. I 148. 149. Pl. iun. 38, 24. 60, 16. Diosc. I 148. 149.

1 emolliendo d v. emoli- V f. molli- E. 3 effectum d S
 -tum r. -tum habens v. 6 emendavit V. 7 quae om. E. |
 uocant ulcera V d v. a. C. | lilinum ll. f v (J). lirinon C. -num
 S. cfr. XXI 22. 8 syrium ll. D. Phaselinum (C. phyllinum
 v) et Syrium v (coll. XXI 24). 9 concoquendis ll. T f S.
 -doque E v. 10 selgiticum E v (G). cfr. XV 31. -itium r f.
 selgium S e Strab. XII 7, 3 p. 571. seleucicum B. | herbaceum
 E v. a. S. 11 iguini E H. igui- G. egoui- r f. eugubi- vel
 engui- v. 13 alvum emollit v. a. H. 14 duobus ll. v. |
 aquae B e Diosc. om. ll. v. 15 crebro potiores (pugnat- v)
 d E G. ore probatores V. 16 pissino V. 17 ad tussim et
 V d T f H. et (est v) passim ad E G. 19 dist. v. a. H. 20 ex-
 asperant = τραχύτητα λύνται (Diosc.). cfr. not. ad § 143.

usu praeferebant Thebaicas, sanguinem quoque excreantibus
 utiles, in cibo maxime. inlinuntur caryotae stomacho, ve-
 sicae, ventri, intestinis cum cotoneis et cera et croco.
 suggillata emendant. nuclei palmarum cremati in fictili
 5 novo cinere loto spodi vicem efficiunt miscenturque col-
 lyriis et calliblephara faciunt addito nardo.

5. (52) Palma, quae fert myrobalanum, probatissima 98
 in Aegypto, ossa non habet reliquarum modo in balanis.
 alvum et menses ciet in vino austero et vulnera conglutinat.

10 (53) Palma elate sive spathe medicinae confert ger- 99
 mina, folia, corticem. folia inponuntur praecordiis, sto-
 macho, iocineri, ulceribus, quae serpunt cicatrici re-
 pugnantia. psoras cortex eius tener cum resina et cera
 sanat diebus XX. decoquitur et ad testium vitia. capillum
 15 denigrat. suffitu partus extrahit. datur bibendus renium
 vitiis et vesicae et praecordiorum, capiti et nervis inimicus.
 vulvae ac ventris fluctiones sistit decoctum eius; item
 cinis et tormina, potus in vino albo in vulvarum vitiis
 efficacissimus.

20 6. (54) Proxime varietates generum medicinarumque 100
 mala habent. ex his verna acerba et stomacho inutilia
 sunt, alvum, vesicam circumagunt, nervos laedunt. cocta

§ 98: Diosc. I 148. Pl. iun. 46, 15—17. 74, 6. — § 99:
 Diosc. I 150. — §§ 100—103: Diosc. I 159. 160. — § 100: Pl.
 iun. 38, 24. 52, 6. Marc. 16, 76. Pl. iun. 49, 9. Marc. 30, 65.
 Gargil. 186, 3—5. 187, 21. 188, 18.

4 suggillant E. 5 epfici uni V. 7 refert coni. H coll.
 Diosc. et XII 103. prae se fert Reinesius. 8 in om. d.
 9 ciet U. TtH. cit v. sistit B e Diosc. 10 palma dTfEv(H).
 -mae V. -ma et Salm. -ma siue C. | elatae f. | spathe B. stathe
 E. state rv. | conferet V. 12 uulceribus V. 13 psoras v.
 -ra Vd. ipsora E. | tener cum v. -rum U. 15 dist. ego e
 Diosc. 16 et capiti EC. 17 fluctionem Ev.a.H.
 18 et U.D cum U 501. ad v. | dist. U. 20 proxime V. cfr.
 § 158. XXV 94. XXVIII 107. -mae rv. | medicinarumque
 Vd. -rum quae S. -rumque quae v. macerarumque E.
 21 malas V. | acerua V. | et VdT.S. om. Ev(D). (num propter
 § 104?). 22 vesicam dEv. -cissam V¹. -cassam (supra scripto
 vesicas sanat) V².

meliora. — Cotonea cocta suaviora, cruda tamen, dumtaxat matura, prosunt sanguinem excreantibus et dysintericis, cholericis, coeliacis. non idem possunt decocta, quoniam amittunt constringentem illam vim suci, *et tamen decocuntur in aqua caelesti ad eadem, quae supra scripta 5
 101 sunt. *inponuntur et pectori in febris ardoribus*, ad stomachi autem dolores cruda decoctave cerati modo inponuntur. lanugo eorum carbunculos sanat. cocta in vino
 102 et inlita cum cera alopecii capillum reddunt. quae ex iis cruda in melle conduntur, alvum movent; mellis autem 10 suavitati multum adiciunt stomachoque utilius id faciunt. quae vero in melle cocta conduntur, quidam ad stomachi vitia trita cum rosae foliis decoctis dant pro cibo. sucus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodest, item mammis, condylomatis, varicibus; flos et viridis et siccus 15 inflammationibus oculorum, excreationibus sanguinis, mentibus mulierum. fit et sucus ex illis mitis cum vino dulcitus, utilis coeliacis et iocineri. decocto quoque eorum foveantur, si procident, vulvae et interanea. fit et oleum
 18, 11 ex iis, quod melinum vocavimus, quotiens . . . non fuerint 20 in umidis nata. ideo utilissima quae ex Sicilia veniunt, minus utilia struthia, quamvis cognata. radix eorum circumscripta terra manu sinistra capitur ita, ut qui id faciet

§ 101: Pl. iun. 38, 9. 44, 8—10. 15, 2—4. Marc. 6, 12. Pl. iun. 46, 18. — § 103: cfr. Gargil. 187, 10.

2 et *U. D.* ac *v.* 3 prosunt *f. H.* 6 inponuntur — ardoribus *huc transposui coll. Diosc.*; post suci (*v. 4*) habent *U. v.* | pectoris *E.* 8. 9 *dist. H.* 9 qua *V.* | iis *ego.* his *U. v.* 10 condiuntur *v. a. J.* 11 multum *U. v.* an grauitatis (*vel austeritatis*) multum? *cfr. Diosc.* 12 condiuntur *d(?) v. a. J.* 12. 13 stomacium atrita *V.* 13 pro suco cibus *E.* 14 in orthopnoicis *E.* 17 et *om. VdS.* | ex illis *S.* ex illis *V.* exilis *d.* ex his (*iis v*) *EC.* | mitis *U. v.* an malis? 18 tussis *V.* tusus *d Ven.* 20 iis *v.* his *U. C.* 20 *lac. ego indicavi e Diosc. sic fere explendam:* aliquid adstringi opus sit, usus magni. eliguntur parva et rotunda odorataque et quae (*cfr. XXI 38*). 23 manu terra sinistra *E.* manu sinistra terra *d.* | quid *H cum Dal.* quid *VfE.* qui *d(?) v.* | facit *v. a. H.*

dicat, quare capiat et cuius causa. sic adalligata strumis medetur.

(55) Melimela et reliqua dulcia stomachum et ventrem 104 solvunt, siticulosa, aestuosa, sed nervos non laedunt. —
5 Orbiculata sistunt alvum et vomitiones, urinas cient. —
Silvestria mala similia sunt vernis acerbis alvumque sistunt; sane in hunc usum immatura opus sunt.

(56) Citrea contra venenum in vino bibuntur vel ipsa 105 vel semen. faciunt oris suavitatem decocto eorum colluti
10 aut suco expresso. horum semen edendum praecipiunt in malacia praegnatis, ipsa vero contra infirmitatem stomachi, sed non nisi ex aceto facile manduntur.

(57) Punici mali novem genera nunc iterari super- 106 vacuum. ex iis dulcia, quae apyrena alio nomine appel- 13, 112
15 lavimus, stomacho inutilia habentur; inflationes pariunt, dentes gingivasque laedunt. quae vero ab his sapore 13, 113 proxima vinosa diximus, parvum nucleum habentia, utiliora paulo intelleguntur; alvum sistunt et stomachum, dumtaxat pauca, utraque satietatem et haec minime danda, quam-
20 quam omnino nulla in febris, nec carne acinorum utili nec suco. caventur aequae vomitionibus ac bilem reicientibus. uvam in his ac ne mustum quidem, sed protinus vinum 107

§ 104: Diosc. I 161. 162. 163. Diphilus ap. Athenaeum III 20 p. 80^f. Pl. iun. 47, 21. — § 105: Diosc. I 166. — Isidor. XVII 7, 8. Th. H. IV 4, 2. Athen. III 28 p. 84^d. (cfr. Plin. XII 15). Gargil. 191, 25. 190, 2. Verg. Georg. II 126. — § 106: Diosc. I 151. Gargil. 180, 1. 2. 3. — § 107: (cfr. Plin. XIII 113). Gargil. 180, 7. Cels. II 33. VI 9. Diosc. I 153 (coll. 152). Gargil. 183, 15. 180, 16—18.

1 quare VdT^S. quae Ev. | sic Ev. siccatur V. -ata dT.
3 dulcis V. 4 sticulosa V. 6. 7 acerbis — sane in Ev.
om. r. 7 hac V. 9 earum Vd. | colluti dTEH. -to v.
collū V. 10 expraessu V. | praecipium in malicia V.
11 contrita Vd. 12 sed VdBas. et Ev. | facile EG. -llime
rv(D). | mandantur E. 13 iterati E. -are v.a.S. 13. 14 su-
peruacuum v. -cuum cum ll. 14 iis r. his ll.C. | apyrena
S. -rina dEv. apirina V. cfr. XIII 112. 14. 15 appellamus
Vf. 16 dentes om. V. 19 utraque ego. cfr. § 20. citr-
ll.v. | et VdS. sed Ev. 19. 20 dist. ego. 20 utile VVen.
21 ac bilem reicientibus om. E.

aperuit natura. utrumque asperiore cortice; hic acerbis in magno usu. vulgus coria maxime perfici illo novit; ob id malicorium appellant medici. urinam cieri eodem monstrant mixtaque galla in aceto decoctum mobiles dentes stabilire. expetitur gravidarum malaciae, quoniam gustatu 5 moveat infantem. dividitur malum caelestique aqua madescit ternis fere diebus; haec bibitur frigida coeliacis et sanguinem excreantibus.

- 108 (58) Ex acerbis fit medicamentum quod stomatice vocatur, utilissimum oris vitiis, narium, aurium, oculorum 10 caligini, pterygiis, genitalibus et iis, quas nomas vocant et quae in ulceribus excrescunt, contra leporem marinum hoc modo: acinis detracto cortice tunsis sucoque decocto ad tertias cum croci et aluminis scissi, murrae, mellis 109 Attici selibris. alii et hoc modo faciunt: punica acida 15 multa tunduntur, sucus in cacabo novo coquitur mellis crassitudine ad virilitatis et sedis vitia et omnia, quae lycio curantur, aures purulentas, epiphoras incipientes, rubras maculas in manibus. rami punicorum serpentes fugant. cortices punici ex vino cocti et inpositi perniones 20 sanant. contusum malum ex III heminis vini decoctum ad heminam tormina et taenias pellit. punicum in olla

§ 108: Gargil. 182, 1—10. Diosc. I 151 extr. eup. II 156. (Scribon. 186). — § 109 extr.: Cato 126. Pl. iun. 50, 6. (Marc. 28, 24). 55, 8—10. 50, 8—10. Gargil. 180, 18—21. Marc. 27, 116.

1 an utraque? cfr. XVIII 247. XXII 75. XXXIV 78. 83. XXXV 94. XXXVI 117. II 22. | acerbis S. ex ac- B. acerbis VE. -ruos d. -rbus v. 2 magno usu Ev. -gnis V. -gis d. | perfici ego. -cit II. S. -cere v. | illo II. v. an eo (mendo nato e ditto. perficicio)? | novit del. V²S. 3 ob id V²Ev. obiri r. 4 decocto Ev. a. H. 6 diuiditur Ev. uidetur r. 9 aceruo V. 11 iis v. his II. C. 12 an excrescant? | dist. ego. contra — marinum del. voluit H. 13 decocta V. 14 ternas Vf. | cum EG(D). de cum V. dein cum dTB(S). | croco VT. 15 sex libris dT. | acida multa om. E(U502). acida mixta coni. S. (an acida mala?). 17 crassitudo Vd. 19 dist. Se V. 20 cortices Müller emend. IV 19. -ce II. v. | decocti Ev. a. S. -to [et inposito] coni. Dal. 21 sanant Müller l. l. -tur II. v. | tribus II. v. | decoctus V. 22 tineas Ev. a. H.

nova, coperculo inlito, in furno exustum et contritum potumque in vino sistit alvum, discutit tormina.

(59) Primus pomi huius partus florere incipientis cy-
tinus vocatur a Graecis, mirae observationis multorum ex-
perimento. si quis unum ex his, solutus vinculo omni
cinctus et calciatus atque etiam anuli, decerpserit II digitis,
pollice et quarto, sinistrae manus atque ita lustratis levi
tactu oculis in os additum devoraverit, ne dente contingat,
adfirmatur nullam oculorum inbecillitatem passurus eodem
anno. iidem cytini siccati tritique carnes excrescentes
cohibent, gingivis et dentibus medentur, vel si mobiles
sint, decocto suco. ipsa corpuscula trita ulceribus, quae
serpunt putrescuntve, inlinuntur, item oculorum inflamma-
tioni intestinorumque et fere ad omnia quae cortices ma-
lorum. adversantur scorpionibus.

(60) Non est satis mirari curam diligentiamque pri-
scorum, qui omnia scrutati nihil intemptatum reliquerunt.
in hoc ipso cytino flosculi sunt, antequam scilicet malum
ipsum prodeat, erumpentes, quos balaustium vocari dixi-
mus. hos quoque ergo experti invenere scorpionibus
adversari. sistunt potu menses feminarum, sanant ulcera
oris, tonsillas, uvam, sanguinis excreationes, ventris et
stomachi solutiones, genitalia, ulcera quacumque in parte
manantia. siccavere etiam, ut sic quoque experirentur,
inveneruntque tusorum farina dysintericos a morte revo-

§§ 110. 111: Diosc. I 152. eupor. I 35. Gargil. 181, 5—10.
10—12. — § 112: Diosc. I 154. Gargil. 181, 13—15. (cfr. 183,
19—24). 181, 15—20. Isidor. XVII 7, 6. — § 113: Diosc. I 151.
(cfr. Scribon. 112. 85). I 153. (cfr. Marc. 28, 10).

1 operculo E. Pl. iun. v.a.H. | inlito ll. Tf Gargil. H.
indi- v. addi- Pl. iun. 4 a VdTf(S). om. EG. 5. 6 vin-
culo — calciatus om. E. 6 etiam Vdv. ita E. | duobus ll. v.
8 tractu d. | continguat V. 9 eodem VTfS. eo (d?)Ev.
10 item d. | iritque V. 17 reliquere dv.a.S. 19 quod
d. | balaustium dv. -autium E. -atium V. 21. 22. oris ul-
cera Ev.a.S. 22 et tonsillas EH. 22. 23 excreationis
et solutionis VD. 24 ut sic dEv. ut fiff V¹. tuffif V².

cari. alvum sistunt. quin et nucleos ipsos acinorum experiri non piguit. tosti tusique stomachum iuvant cibo aut potionibus. per se bibuntur ex aqua caelesti ad sistendam alvum. radix decocta sucum remittit, qui taenias necat victoriati pondere. eadem discocta in aqua quas lycium 5 praestat utilitates.

- 114 (61) Est et silvestre punicum a similitudine appellatum. eius radices rubro cortice denari pondere ex vino potae somnos faciunt. semine poto aqua, quae subierit cutem, siccatur. mali punici corticis fumo culices fugantur. 10
- 115 7. (62) Pirorum omnium cibus, etiam valentibus onerosus, aegris vini quoque modo negatur. decocta eadem mire salubria et grata, praecipue Crustumina; quaecumque vero cum melle decocta stomachum adiuvant. fiunt cataplasmata e piris ad discutienda corporum vitia, et decocto eorum ad duritias utuntur. ipsa adversantur boletis atque fungis pelluntque pondere et pugnante suco. —
- 116 Pirum silvestre tardissime maturescit. conciditur suspensumque siccatur ad sistendam alvum, quod et decoctum eius potu praestat. decocuntur et folia cum pomo ad eosdem usus. pirorum ligni cinis contra fungos etiamnum efficacius proficit. — Mala piraque iumentis portatu mire

§ 115: Diosc. I 167. cfr. Plin. XXII 99. — § 116: Diosc. I 168 (167). Pl. iun. 47, 22. Diosc. eupor. II 160. (cf. Plin. XXIV 2). Isidor. XVII 7, 15.

1 sistunt *ll.* sisti *v.* dist. ego. (an sistendo?). | quin et dE*v.* quin ei V¹. pinei V². | ipsos *v.* et ipsos *ll.* 2 in stomachum E. 3 potionibus Vd*TfS.* -oni E(?) *G.* -one *v.* | per se *ll.* D cum U 503, qui dist. inspersi *v.* | sistendam Verc. -dum *ll.* v.(C). cfr. § 116. XXVII 27. CFW Müller p. 20. 4 remittit *ll.* G. cfr. XXXI 124. XXXVI 140. 157. IX 134. em-*v.*(H). | tineas v.a.H (ut semper). | nec ad V. 6 utilitatis VD. 9 poto aqua (-am *v.*) quae EG. pota quaque *r.* | subterit V. | cute d. 10 siccatur v.a.G. | cortices V. 12 dein decocta E. 14 fluunt Vd. 15 cataplasmate piris Vd. 15. 16 decocta Vd*f.* 17 adque V. | an pollentque? lac. statuit J: pondere <drachmae venenum> repugnante. 21 fungos dE*v.* -go sed V. | etiamnunc d. 22 portatu/// d. -tum V.

gravia sunt vel pauca. remedio aiunt esse, si prius edenda dentur aliqua aut utique ostendantur.

(63) Fici sucus lacteus aceti naturam habet, itaque 117
coaguli modo lac contrahit. excipitur ante maturitatem
5 pomi et in umbra siccatur ad aperienda ulcera, cienda
menstrua adpositu cum luteo ovi aut potu cum amylo.
podagris inlinitur cum farina Graeci feni et aceto. pilos
quoque detrahit palpebrarumque scabiem emendat, item
lichenas et psoras. alvum solvit. lactis ficulni natura ad- 118
10 versatur crabronum vesparumque et similium venenis, pri-
vatim scorpionum. idem cum axungia verrucas tollit. folia
et quae non maturuere fici strumis inlinuntur omnibusque,
quae emollienda sint discutiendave; praestant hoc et per
se folia. et alius usus eorum in fricando lichene et alo-
15 peciis et quaecumque exulcerari opus sit. et adversus 119
canis morsus ramorum teneri cauliculi cuti inponuntur.
iidem cum melle ulceribus, quae ceria vocantur, inlinun-
tur. extrahunt infracta ossa cum papaveris silvestris foliis;
canum rabiosorum morsus folio trito ex aceto restingunt.
20 e nigra fico candidi cauliculi inlinuntur furunculis, muris
aranei morsibus cum cera. cinis earum e foliis gangrae-
nis consumendis quae excrescant. fici maturae uri- 120

§ 117: Diosc. I 183 post med. Colum. VII 8, 1. — § 118:
Diosc. I 183. Pl. iun. 101, 12. 80, 15. 35, 3. — § 119: Pl. iun.
86, 9. 77, 5—7. Diosc. I 185. Pl. iun. 84, 25. 85, 1. Diosc. I 186.
— §§ 120—123: Diosc. I 183. — § 120: Demetr. Scepsius ap.
Athen. III 19 p. 80^d. cfr. III 15 p. 78^d. Isidor. XVII 7, 17.

1 paca V. | aiunt v. aiuent V. adiungent E. 2 alia E.
4 ante dEv. autem V¹. autem ante V². 6 adpositu TH.
-tum Vdf. -ta E. -to G. -tus v. 7 feci E. (foeni Graeci
v.a.H. sed cfr. § 126). 9. 10 adsectatur E. 11 ueruca et
tollit V. 12 et om. dT. | maturuere fici dEv. -turae effitici V.
inaruere et fici T. 12. 13 omnibus quaeque Vd. 13 emo-
lienda V. | sint VfEH. sunt dv. 14 alius usus eorum dTJ.
alius usus et alius eorum VfS. alii usus eorum tamquam Ev.
14. 15 olopeciis V. 15 et om. d. | sint VE. 17 caeria
Vv.a.C. 19 restingunt S coll. XXIV 45. 154. XXIX 62.
restri- ll.v. 20 ficu dEv.a.S. 21 morsibus Ev. -sus ebu
V. -su seuo d. | ceracinis d. 22 consumendis quaeque Vd. |
excrescant ego. -scunt ll.v. | ficus d.

nam cient, alvum solvunt, sudorem movent papulasque, ob id autumno insalubres, quoniam sudantia huius cibi opera corpora perfrigescunt. nec stomacho utiles, set ad breve tempus, et voci contrariae intelleguntur. novissimae salubriores quam primae, medicatae vero numquam. iuvenum vires augment, senibus meliorem valitudinem faciunt minusque rugarum. sitim sedant, calorem refrigerant, ob id non negandae in febribus constrictis, quas stegnas vocant. siccae fici stomachum laedunt, gutturi et faucibus magnifice utiles. natura his excalfaciendi. sitim adferunt, alvum molliunt, rheumatismis eius et stomacho contrariae, vesicae semper utiles et anhelatoribus ac suspiriosis, item iocinerum, renium, lienum vitiis. corpus et vires adiuvant; ob id antea athletae hoc cibo pascebantur — Pythagoras exercitator primus ad carnes eos transtulit —; recolligentes se a longa valitudine utilissime. item comitialibus et hydropicis omnibusque, quae maturanda aut discutienda sint, inponuntur, efficacius calce aut nitro aut iri admixta. coctae cum hysopo pectus purgant, pituitam, tussim veterem, cum vino autem sedem et tumores maxillarum. ad furunculos, panos, parotidas decoctae inlinuntur. utile et

§ 121: Cels. III 21. 24. Seren. 416. Gargil. 194, 14—16. Isidor. XVII 7, 17. Diog. Laert. VIII 12. — § 122: Gargil. 194, 17. 195, 1. 2. 3. 19. Pl. iun. 37, 4—7. cfr. Cels. IV 4, 4. Gargil. 195, 3. 4. Pl. iun. 82, 14. 79, 6. (Marc. 32, 17). 20, 10. Gargil. 195, 4. 5.

1 papulasque quae VT. 2 insalubri V. -ria dT. 3 pertricescunt V. | utiles sed v. cfr. § 132. -les et dED. -le est V. 4 contraria E. 6 agent V. 9 ficus d. 12 anhelatoribus dv. -tioribus V. anellationibus E. 13—16. *dist. ego* 14 antea VD. dant ea d. ante Ev. (antea apud Plin. rarum, sed cfr. XXV 77. XXXVI 62. 63. XVI 8. VII 96). 15 eo d. 15. 16 recolligentes ll. -ti H cum Gron. sed cfr. XX 35. XXVIII 129. -tibus v. 16 utilissime (sc. adiuuant vel pascuntur) ego. -mae ll. v. | item in Vf. | comitialibus V. 17 omnibus Vd. | aut om. d. 18 sint VS. sunt rv. | aut iri J. cfr. XXII 69. Diosc. Gargil. aut fi ll. Tf. del. v. aut iridis radice P. | admixta (P) J. -te E. -to rTfv(D). 19 coactae (om. cum) d. 20 ad sedem v. a. S. | tumorem Ev. a. H. | ad Vd H. et Ev. 21 et om. E.

decocto fovere earum, feminasque decocto eodem cum
 faeno Graeco. utiles sunt et pleuriticis ac peripneumo-123
 nicis, cum ruta coctae torminibus. prosunt tibi-
 arum ulceribus cum aeris flore, et parotidi, pterygiis cum punico
 5 malo, ambustis, pernionibus cum cera, hydropicis coctae
 in vino et cum absinthio et farina hordeacea. nitro addito
 manducatae alvum solvunt. scorpionum ictibus cum sale
 tritae inlinuntur. carbunculos extrahunt in vino coctae
 et inpositae. carcinomati, si sine ulcere sit, quam pin-
 10 guissimam ficum inponi paene singulare remedium est,
 item phagedaenae. cinis non ex alia arbore acrior. pur-124
 gat, conglutinat, replet, adstringit. bibitur et ad discu-
 tiendum sanguinem concretum, item percussis, praecipi-
 tatis, ruptis, convulsis cineris cyathus in singulis aquae et
 15 olei. datur tetanicis et spasticis, item potus vel infusus
 coeliacis et dysintericis. et si quis eo cum oleo perun-
 guatur, excalfacit. idem cum cera et rosaceo subactus
 ambustis cicatricem tenuissimam obducit. lusciosos ex

§ 123: Gargil. 195, 6—9. Pl. iun. 66, 6—8. 95, 17—20.
 Gargil. 196, 1—3. 195, 10. 11. Pl. iun. 83, 4. Gargil. 195, 20.
 11. 12. — § 124: Diosc. I 186.

1 *dist. J coll. Diosc. Gargil. et XXX 120. XXXI 65. (adde
 XXIII 13. 193. | feminasque ego -nas quoque ll. J. -nas v(D). |
 decocto (J. -ta Vd. -tae E) eodem ll. J. decoctae quoque eae-
 dem v. eodem quoque decoctae D. | cum Ev. om. r. 2 faeno
 V. feno rS. faeno v (ut semper). | pleuritis V. | ac dTfED. et
 Vv. 2. 3 plerimonicis V. pleum- T. peripleum- J. 3 *dist.*
ego. | coctae torminibus B(D) e Diosc. cocta (-tae J) et om-
 nibus ll. v. (J). 4 et parotidi VTfS. et parate dy E. et spa-
 sticis v. om. d(?) C. | pterygiis dTfv. ptrygis V. ptericis E.
 6 et cum v. cum et ll. cum TS. | absentio V. | farinae V. | *dist.*
S cum P e Diosc. 7 scorpionis E. | cum om. E. 9 carci-
 nomati v. -tae Vd. -tas E. | sit ego. est ll. v. 11 acrior pur-
 gat VdTH. aciem purgat non E. aciem purgat acrior v.
 12 conglutinant replent V. | adstringitur Vd. 14 convulsis
 ruptis Ev. a. S. cfr. not. ad § 25. | cineris ll. v. (S). -reis Par. del.
 C. nervis Müller emend. V 25. lac. indic. S(D) (suppletis drachma
 sumpta e). | cyathus in ego. ciatus V². quiatus V¹. cyathis rTfv.
 -thus cum cyathis coni. J coll. XIV 85. 15 spasticis v. passi-
 E. pasi- r. 17 item Ev. a. H. 18 cum ambustis Vd.*

- oleo inlitus emendat dentiumque vitia crebro fricatu.
 125 produnt etiam, si quis inclinata arbore supino ore aliquem
 nodum eius morsu abstulerit nullo vidente atque cum
 aluta inligatum licio e collo suspenderit, strumas et paro-
 tidas discuti. cortex tritus cum oleo ventris ulcera sanat 5
 crudae grossi verrucas, thymos nitro, farina additis tollunt.
 spodi vicem exhibet fruticum a radice exeuntium cinis.
 bis lotus adiecto psimithio digeritur in pastillos ad ulcera
 oculorum et scabritiam.
 126 (64) Caprificus etiamnum multo efficacior fico; * sur- 10
 culo quoque eius lacte coagulatur in caseo. *lactis minus
 habet*; exceptum id coactumque in duritiam suavitatem
 carnibus adfert fricatu. dilutum aceto miscetur exulcera-
 toriis medicamentis. alvum solvit, vulvam cum amylo
 aperit, menses ciet cum luteo ovi. podagricis cum farina 15
 Graeci feni inlinitur. lepras, psoras, lichenas, lentigines
 127 expurgat, item venenatorum ictus et canis morsus. den-
 tium quoque dolori hic sucus adpositus in lana prodest
 aut in cava eorum additus. cauliculi et folia admixto ervo
 contra marinorum venena prosunt; adicitur et vinum. bu- 20
 bulas carnes additi caules magno ligni compendio perco-

§ 125: Diosc. I 185. — § 126: Diosc. I 184. Colum. VII 8, 2. — Seren. 527. — § 127: cfr. Pl. iun. 27, 2. — Diosc. I 183 extr. I 185.

1 illitus v. illinitus d. -natus V¹E. inlinitus V²S. cfr. XXV 61. 175. 3 nondum V Ven. | cum d f E H. eum V T. in v.
 4 licio e Ev. ilicio V. ilico d T. 5 discuti Ev. a. C. | ulcera (V?) v. uulnera r T f D. 6 crudae v. -da V. erudi d. om. E. crudi D. | verrucas d v (S). -cas et B. uerucas V. ferrucas E. | thymos E B. -mo r v. 8 lotus J coll. § 97. XXXII 97. totum E. tostus v. coctus r T f (an recte? cfr. XXXIV 133. 170). | psimmythio d Ev. a. S. | dirigitur E. 9 scabritia V d.
 10 etiannum V. 10. 11 sarculo V. 11 lac d Ev. a. S. | caseo ll. v. -eum Verc. 11. 12 lactis — habet huc transposui e v. 10, ubi post fico habent ll. v. cfr. § 117. 12 ideo actumque V.
 13 dist. ego. | fricatu. dilutum ego. -atur diluto ex ll. v. cfr. § 124 extr. XIII 99 et XIX 153. XXVIII 225 XXIX 134.
 15 menses V f S. pota menses r (?) v. 19 in cava (-uis v) eorum E H. canorum r.